

Broj 2. i 3.

„BISER“ izlazi dva puta
mjesečno

Cijena je listu za gjake,
muallime i talebu u Bosni
i Hercegovini god K 3'—,
dok za ostale K 6'—, a
za sve ostale zemlje 10
franaka.

BISER

**LIST ZA ŠIRENJE PROSVJETE MEGJU MU-
SLIMANIMA U BOSNI I HERCEGOVINI.**

GODINA 1.

Za oglase plaća se prv.
put za cijelu stranu 40, za
polu 20, za osminu 6, a za
šesnaestinu 4 krune. Sli-
jedeća uvrštenja uz popust.
Za prijevode oglasa iz jed-
noga jezika u drugi računa
se 8 kruna po stranici.

Pojedini brojevi 30 helera. Rukopisi se ne vraćaju.
———Neplaćena se pisma ne primaju. =====

Sve što se tiče administracije i uredništva lista,
treba slati na adresu: „BISER“, Mostar (Hercegovina.)

PLATIVO I UTUŽIVO U MOSTARU.

15. Juna i 1. Jul 1912.

M O S T A R

29. Džemad-el-ahara i 16. Redžeba
- 1330. —

Vlasnik, izdavatelj Prva muslimanska nakladna knjižara
i nakladnik: MUHAMED-BEKIR KALAJDŽIĆ.

Uređuje: Redakcioni odbor.

Panislamizam i Evropa.

Arapski napisao Azma dez Refik beg.

Prevodi Ahmed Rašidkadić.

(Nastavak.)

Da li je ispravno evropsko mišljenje o panislamizmu? Iz našeg razlaganja u uvodu razumismo, da su iz prirode udruživanja nastali neki odnošaji ljudi, kao domoljublje, rasa, narodnost itd. Svrha ovih bližih odnošaja ljudi je ta, da dotična skupina očuva svoj individualitet, kao i to, da se tim udruženjem dobije neka ravnoteža megju oprečnim težnjama ljudskih skupina. Kod ove tačke opažamo, da je vjerska veza ljudi najmanje utjecala na praktičnu vrijednost ljudskog udruživanja. Gore smo spomenuli, da ni najgori položaj, kada Tatari i Križari harahu islamske zemlje i narode, ne ponuka Muslimane, da se odvaže na vjersko jedinstvo. Da su se Muslimani tada odlučili, da se naprama onolikoj organizovanoj sili ujedine, mislim, da niko ne bi imao prava stoga ih okrivljivati, jer je to slučaj, koji je sasma prirodan u nuždama ljudskog života. Inače bi bilo nužno ukinuti sve socijalne zakone, ukinuti jednakost i bratstvo ljudi, te prekinuti sve megjunarodne odnošaje. A to je jedna fantazija, koja se nikad ne će i ne može ostvariti. Kad bi moguće bilo, — pa da se ljudi pretvore u Božje angjele mira, onda bi se to moglo ostvariti, pa ne bi smo ni mi prigovorili.

Megjutim su neosnovane sve one tvrdnje i bojazni onih, koji se plaše od islamskog jedinstva, da je tobože opasan po svjetski mir. To je nepravedno iz više razloga:

I. kod sviju naroda je pretežna sila udruživanja isključivo narodnost. Muslimani su u tom pogledu još dalje pošli od drugih naroda, što je i bilo uzrokom uspješnom podčinjavanju naših naroda od strane Evropejaca, a Muslimani se nisu pozvali ni na samu uzajamnu pomoć megju sobom, jer uži osjećaj za domovinu bijaše potirnuo onaj vjerski, o uzajamnoj po-

moći sviju Muslimana. Sami pak islamski vladari bijahu ugrezli u takvu letargiju, da im nikad ni na um palo nije, da se politički ujedine.

II. Sve da su se i ujedini Muslimani, ne bi, kako misle evropske diplomate, nastala nikakova opasnost po evropsku civilizaciju, nego bi naprotiv Muslimani bili očuvali svoj prirodni položaj, čime bi podčinjeni narodi sudjelovali u koncertu kulturne Evrope i time naravno služili ravnoteži čitava svijeta. Kako smo gore spomenuli socijalni zakoni iziskuju, da svaka skupina ljudi teži, da očuva svoj položaj i samostalnost, te pošto su ljudske potrebe, a i prava različita, jedina ova težnja ragja ideju i jednakosti.

III. Panislamizam i ovom slične riječi, zamjenjuju se kadkad takim izrazima, kojima oni, koji ih produciraju hoće samo da nahuškaju druge narode proti Muslimana. Ovakova su sredstva kod diplomata našeg doba, dok ih u čitavoj islamshoj povjesti naći ne možemo. Dapače evropske su se diplomate više puta time služili, kao sredstvom za podčinjavanje islamskih naroda. Ovakovim sličnim sredstvima služili su se tlačitelji sviju vijekova.

Ako već poznamo, da postoji ta ideja islamskog jedinstva, načićemo uzrok njenog postanka samo u evropskom nasrtaju na nas. Ovo jedinstvo Muslimana pa ga nazvali panislamizmom ili zajednicom Muslimana, iz njegovog pravog značenja se razumi samo težnja Muslimana stvoriti organizovano jedinstvo, da tim steku ravnotežu prema evropskim kršćanskim vladama, koje sistematski otimaju čovječanska prava islamskih naroda.

Čudnovato je od kulturne Evrope, što ona smatra zakonitom i pravednom stvari podčinjavanja istočnih naroda, dok na drugoj strani ne dopušta i bezpravnim smatra svaki pokušaj Muslimana, da se u pogledu uzajamne pomoći ujedine i očuvaju svoja prava i samostalnost. Zašto nam oni, koji govore da Europi — bolje rečeno, njenoj osvajaličkoj politici u Aziji i Africi — prijeti opasnost ako se islamsko jedinstvo

ostvari, ne priznaju, da i islamskim narodima prijeti opasnost od sistematski ujedinjene kršćanske Evrope, a osobito kad tragove toga vidimo u svakidanoj praksi.

Evropski političari straše svijet i tim, da je panislamizam opasan i da je to jedno jedinstvo, koje je samo vjerski separatizam proizveo, te daje tim uzrokom opasan po evropsku civilizaciju. Dočim kako ćemo već niže razložiti, kad bi se Muslimani strogo držali islamskih propisa, islamsko bi jedinstvo služilo još većem napretku civilizacije i svjetskog blagostanja.

Islamska vjera i njena Asocijacija. Poznata je stvar, da je svrha pozivanja, u vjeru, privesti pojedince, kao i čitave skupine, jednome vjerovanju i time privezati jedne uz druge. Na temelju toga pojedinci jednog naroda, koji pripadaju jednoj te istoj vjeri, već samim tim, što oni jednako vjeruju, jednako i osjećaju. To je ona vjerska veza, koju gore, među ostalim vezama i bližim odnošajima ljudi istakosmo, a koja je jaka podloga da se podržaju dobri odnosi među pripadnicima jedne te iste vjere. U lom pogledu ni Islam nije ništa različan od drugih vjera, samo nam je ovdje napomenuti dvije osobite tačke: Islamska vjera s jedne strane propovjeda osobito bratstvo među Muslimanima, a s druge strane čovječansku ljubav i dobre odnose među svjema ljudima na zemlji.

Ova kako među Muslimanima osobita ljubav i bratstvo, tako i među svijem ljudima ljubav u širem smislu zapovjegnata je na više mjesta kuranskim ajetima i Alejhiselamovim izrekama (Hadisima). Ajeti su u pogledu islamskog bratstva.

„Innemel muminuni ihvetun" t. j. Svi su vjernici jedni drugima braća.

2.) „Vatesimu bihablil-lahi džemia ve la tufer-riku." t. j. O vi, koji vjerujete, privežite se za tvrdo božansko uže, budite složni, te se čuvajte, da se ne bi jedan od drugog rastavili. 3.) „Ve teavenu alel-birri vettakva ve la teavenu alel-ismi vel udvan." t. j. O vi Muslimani, u dobru pomažite u ostvarivanju zla.

Hadisi su: 1.) El-muslimune tetekjafen demahum ve jesa bizimmatihim ednahum ve hum ala jeddimen sivahum." što znači: Muslimani jedan za drugog krv proljevaju, najniži i najpokvareniji je pripravan na borbu u obrani islamskih svetinja, oni su nama neprijatelji kao jedna ruka. 2.) „El-muminu lil-mumini kjel-bunjani ješudduhum baduhu badan." što znači: Vjernici su jedni naprama drugima kao sastavni dijelovi kakove zgrade, gdje svi skupa čine jednu cjelinu i time dobivaju pravo — značenje svoje'snage.

Kolikogod su se zanemarili islamski propisi o uzajamnoj pomoći i bratstvu, ipak su do danas ostali bar u svoj teoretičkoj vrijednosti.

Sada da nabrojimo ajete i hadise, koji se odnose na čovjekoljublje:

ajet je: „Ja ejjuhennazu inna halaknakjum min zekjerin ve unsa ve džealnakjum šuuben ve kabaile

litearefu inne ekjremekjum indalahi etkjakjum." Znači: O, vi ljudi, mi smo Vas stvorili kao muško i žensko i podijelili Vas na više plemena i naroda. Znajte, da je kod Boga najbolji onaj, koji je najplemenitiji i bogobožasniji.

Hadis je: „La fadle li arebijjin ala adžemijjin ve la liebjeda alel esvedi illa bittakva." t. j. Niti arap na nearapa, niti bijelac na crnca imade kakovo prvenstvo, osim ako je koji bogobožasniji.*)

Odavde se dakle razumi, da Islam zagovara osobito dvije tačke, koje čine vezu među ljudima, a to su: jednako osjećanje i uzajamna pomoć, koja se imade dijelom očitovati. Kod ove uzajamne pomoći takogjer je uvjetovano to, da ta pomoć ne bi služila ostvarenju zla, nego li dobra, te da bude na korist općoj stvari. Islamsko bratstvo mora se očitovati u tom, da se tom zajednicom odbija nekakav nečovječni nasrtaj.

Svrha uzvišenih Božjih riječi, kojima se zagovara sloga, a odvraća od nesloge, sasna je jasna, kad se uzmu a obzir prilike ljudskog društva, da svaki narod želi očuvati svoj karakter i moralni položaj, te je jasno i svako ujedinjenje proti onome, koji hoće da bezpravno, nepozvan umiješa svoje prljave ruke u tuge poslove.

Ovo vjersko jedinstvo nije upereno da služi neprijateljstvu proti drugima, već naprotiv prema ljudskoj civilizaciji i upućenosti ljudi jednih na druge služiće još većem napretku i sregjenosti ljudskog društva.

Svemogući u jednom ajetu veli: Ja ejjuhem nazu inna halaknakjum min zekjerin ve unsa." (ajet)

Dakle u ovom se sastoji ono jedinstvo, koje Islam zagovara.

Kad se savjesno promislmo, dolazimo do zaključka, da je bolje i korisnije, kada bi ovo jedinstvo imalo skroz islamski karakter.

Razborit čovjek će takogjer uvidjeti, da je jedna nesreća po kulturu, i to, što su Muslimani ovako nesložni i razbitih ideja. Osim toga evropske države otimaju prava islamskih naroda i ugrožavaju njihov politički položaj, čime proti sebi izazivaju njihovu mržnju.

Svakako jedini je razlog, zašto Muslimani ne koračaju stopama naprednih naroda i sudjeluju u svjema kulturnim tečevinama, samo taj, što su oni napustili Islamom zapovjegnata slogu i jedinstvo, što je takogjer uzrokom nesregjenju njihovih socijalnih prilika.

Inače i svakoj zdravoj i na moralnim principima zasnovanoj kulturi je najveća svrha, da ljude podvrgne nekom redu i time ih približi jedne drugima, te ne samo, da od islamskog jedinstva ne prijeti

*) Kolika razlika između ovih svetih zasada i one tvrdnje evropejaca, da su oni nad drugim narodima. Pisac.

nikakova opasnost, nego je to naproti urodilo lijepim blagodatima po čovječanski napredak.

Da društvo živi pravim svojim životom, da čuva svoju navodnu čast, ponos i samostalnost, da se opre onome, koji hoće da mu gazi njegova čovječanska prava, da ukazuje dobročinstva onome, s kime u dobrim odnosima živi, eto to su ona svojstva, koja Islam od jednog društva traži.

Nečovječan je postupak zapadnih diplomata, njihovo prikazivanje islamskog; jedinstva u sasma preobrnutoj slici. Pošto njihova tvrdnja ne odgovara ni historiji ni zasadatna vjere, Islam to najpornije odbija od sebe. Ne možemo* propustiti, a da ovdje ne navedemo jedan primjer, koji će još više rasvijetliti temelje islamske istine. Pošto je primjer, koga ćemo navesti i povjesničkog i religioznog karaktera, sadrži u sebi dva različita značaja:

Jedan put su Kurejški pogani, pošto su njihovi bližnji odselili u Medinu, htjeli pohoditi tamo svoje rodjake. Njihovi rodjaci, sjetivši se svega onoga, sta su sve od njih pretrpili, ne htjedoše primiti tih njihovih posjeta. Tom prilikom je sašlo aje: „La jenhakjumul-lahu anil-tezine lem jukjatilukjum ve lem juhridžjukjum min dijarikjum en teberruhum ve lem tekattu ilejhim innal-lahe la juhibbul-muktin.”

Opomena Muslimanima, da im Svemogući ne zabranjuje ukazati dobrotu nemuslimanima, s kojima SU U lijepim odnosima. : :

Ovaj sveti princip, ova kuranska zasada, obara svaki nasrtaj na socijalne zakone, svaki pokušaj neprijateljstva i nesloge uopće među ljudima, te proglašuje sve političke aspiranje ilegalnima. Držeći se ovog svetog principa, islamske vlade ne samo da nijesu kome naturalni svoje vjere, nego nisu inovjercima ni povoda dale, da se u drugu državu iseljuju. Tek zakonodavac Sultan Sulejman, pošto je uvidio opasnost od neprestanih ustanaka kršćana Evropske Turske, htio je pokušati sviju ih u Islam obrnuti, u koju svrhu je zatražio mnijenje i dozvolu tadašnjih islamskih učenjaka.

Islamska ulema mu je uskratila tu dozvolu, motivišući to time, da se nasilno preobraćanje u Islam skroz protivi njegovim liberalnim načelima. Opasnost, koju je prozreo tada Sulejman, postoji i dan danas još u većoj mjeri. Gore rekosmo, da egoistične evropske diplomate ne uzimajuć u obzir bratstvo i slogu nemuslimanskih naroda, tvrde da islamsko jedinstvo prijeti svjetskoj civilizaciji. Zašto oni ne dolaze i na to, da je velika šteta po civilizaciju to, što oni uništavaju društveni položaj njima podanjenih islamskih naroda? Zašto ne priznaju, da oni tim postupkom škode jedinstvu čitava čovječanstva i ruše najveće socijalne zakone. Ovakovi nasrtljivi postupak evropskih političara, koji oni diplomatičkim smatraju, za napredak i civilizaciju je pravo promicanje konzervativizma, koji nas toliko nazad baca. Ova njihova nesavje-

na, od svake pravde i čovječnosti ogoljela politika sličí mi na priče starih naroda o vilama i divovima ili ,na lažne bogove starih Grka. Oni uništuju narode i države, a kad se čuje patnički glas, to oni ne slušaju, jer to iziskuje politička taktika. Oni gaze najsvetija \prava čovjekova, pa i opet ne pada odgovornost na njih, jer to zahtijevaju političke prilike. U kratko: Kad se god kakovo zlo počini, te se slučajno dogje pred sudiju ljudske savjesti, oni za advokata sebi postavljaju politiku. Dakle, kako je oni shvaćaju, to je elastična stvar, koja se daje prema prilikama pretvarati u sve moguće oblike. Na temelju toga evropski političari smatraju zakonitim, u punom smislu, podčinjavanje islamske zajednice od strane evropskog jedinstva. Sada nastoje, da još i ono islamskih država, koje se još održaše, postane žrtvom njihovih nasrtaja. Njihova prljava namjera je, da onima evropskim¹ veleumima zaslijepe oči, koji su pravi ljubitelji pravde i čovječnosti, za to oni i pripovjedaju o položaju opasnosti od panislamizma. Nadamo se doćiće jedan dan, kada će vidjeti, da su se jako varali. Nastavit će se.

Pojam o zekatu.

Muslimanska je vjera velika dobrotvorka za sve siromahe, a naročito za one među vjerskim pristalicama.- Ta krijepest ne sastoji se samo u milostinji, nego i u uzajamnim brigama i društvenim vezama, što postoje među vjernicima.

Milostinja u Islamu dijeli se u dvoje: jedan je dio svojevoljan, a drugi nametnut kao dužnost. Svojevoljna je ona milostinja, o kojoj veli hadisi-šerif: „Tajna milostinja blaži srdžbu Božiju”. Javno dijeliti milostinju bez hvastanja i spočitovanja, vazda je dobro, ali bolje je nadarena milostinja, koja je tajno učinjena bež taštine i koja je samo za Božju ljubav. Dakle svojevoljnu milostinju smatra Islam dobrim djelom, i ako nije vjerska dužnost, —dogmat, jer može svaki čovjek, koji je za rad sposoban, da je učini, a , tim lakše, što nije odregjeno, koliko, se mora dati, nego koliko kome ide od srca da da, da tako pokaže bratsko osjećanje za siromašnog istovjernika i da mu ublaži tegobno životno stanje.

Druga vrsta milostinje, što je dogmat i član vjeronanja, (četvrti član sifeti-Islam-a), zove se „zekjat”.

Riječ „zekjat”, koja znaci: očišćenje, dokazuje, da je Svemogući kao zakonoša podario djelu istu smisao: na ime očistiti svoj mal, razdijelivši jedan dio siromasima, e da ostalo bude dobro stečeno za vlasnika. No posljedica ovog mudrog zakona ne zaustavlja se samo na tome, nego kad se malo bolje promisli, taj zakon ima pravac i namjeru koliko vjersku toliko i političku. Odredivši siromasima pravo na, udioništvo u bogataškom imanju i uglaviv, da budu

bogataši jamci i zauzetnici življenja siromaha, time je uspostavljeno pravo načelo bratimstva među Muslimanima, postavljena osnova zajednice i snage, a ujedno udarena čvrsta zapreka proti socijalizmu, koji sa strahovitim klicama neprestano raste i koji prijete, osnovama današnjeg evropskog društva. To načelo ne samo da poboljšava stanje siromaštva, nego što više i kod samih bogataša budi osjećaje darežljivosti i zakonitog milosrgja, a ujedno istišnjava osjećaje prirodnog samoživstva, koji bi mogli u siromasima izleći gnjev proti bogatašima. I tako taj dogmat spaja jedne s drugim vezom ljubavi i bratimstva, što se vazda osjeća među dobrim Muslimanima.

Općenito da reknemo: Islam je svojim pristašama sa zekjatom tako pomogao, da se — kad bi se ta vjerska dogma potpuno izvršavala — ne bi moglo naći siromaha i proletarijata, kao što je to bilo u prva dva stoljeća, kad su se Muslimani tačno svojih islamskih propisa držali.

Po arapskom: Fočanin.

M. Ćazim Ćatić:

Dva soneta,

Mystika.

Ponoć. Olovna tmina ko tjeskoba Geji djevičanskoj pala je na grudi; U njoj se — regbi — stere grob do groba I strašnim mirom drhtaj srca budi. .

Zamišljen mjesec tek katkada sine I s bl'jede usne prospe biser—priče, Po kadifnoj r'jeci. Sred sjetne tišine Megj' lišćem lipe ćuk se, plaćuć, miče.

Ko duh kakova griješna mrtvaca, Misterij kroz mrak lagan korak baca, Svileni skut mu ko talas šumori.

Usna je neba ukočena, tupa — Misterij krajem osamljenim stupa, I Geji nešto nijemom r'ječi zbori

Nostalgija.

Daleko ... daleko iza devet gora, Kraj jedan spava, pun sviju ljepota ; Daleko... daleko preko sinjeg mora Počiva zemlja sreće i života.

U njoj se cvijeće svjetlobojno smije I slavuj vječno u sevdahu ludi — To cvjeće rosu moje čežnje pije; Oj, da je s njim mi zakititi grudi! ..

Večer. U svojoj izbi čujem sada, Gdje me iz mraka zove tajni glas Tamo daleko preko sinjeg mora.

Nostalgično Lunin drhturi talas, Po njemu moja sjetna duša pada I plovi . . , plovi preko devet gora, Do jednih safirnih vilinskih dvora.

M. Hifzi Muftić:

Šta je naš cilj?*)

(Predavanje držano prije dvije godine).

Draga braćo!

Kad pogledamo oko sebe u naš svijet, vidimo, da nas svaki za nječim drugim teži: jedni težimo za vlastitim probitkom, jedni za čašću, a pri tome zaboravljamo našu zajedničku potrebu. Jest! Mi smo raspršeni, mi smo bez kompasa, mi ne idemo opredjeljenom cilju, koji bi nam bio preči od naših privatnih probitaka i ličnih naklonosti.

Obratno tome drugi elementi imadu svoje izvjesne ciljeve, kojima teže i za koje se sve radi i žrtvuje. Za to njihova poduzeća bolje napreduju, nego naša, oni se bolje slažu nego mi, jer svi jednom cilju igju. U nas često put i najpametnija ideja pada s toga, što lično ne volimo onog, koji ju iznese.

Zar to treba primjerom dokazivati?

Pošto ovake naše društvene prilike ne vode selametu, nego rasulu i propasti, to se moramo oko jedne misli okupiti, moramo jedan cilj naći, koji će nam biti preči od imetka i časti, dapače preči od roditelja i djece.

Taj *naš cilj* jest *Islam*, njegovo učvršćenje i napredak za nas i za naše potomstvo.

I taj naš ideal, naš cilj nije to Islam Hadži Loje (da se duhan otvoreno a ne u pakličima prodaje) niti je Islam Husein kapetana (tvrdoglavost, natražništvo i sila). Naš je ideal Islam Hazreti Ebu Bekira, Hazreti Omera, misirskog muftije merhum Šejh Muhamed Abduhu, to jest islam razboritosti, pravde, rada i napretka.

Glavni razlozi, zašto mi sebi Islam postavljamo za cilj, jesu ovo: što se temeljne ustanove Islama slažu sa razumom; što Islam ističe, da je najpreče slijediti onog, koji upućuje na istinu. „E femen jehdi

*) Ovo predavanje od našeg suradnika i mnogom poznatog na peru radenika g. M. Hifzi ef. Muftića donosimo u cijelosti bez ikakove preinake na naročitu njegovu želju, premda se s nekim odlomcima dotičnog predavanja ne slažemo.

Ali pogledom na njegovu tendenciju, a osobito gdje je riječ o našim društvenim prilikama i o nekim islamskim ustanovama, kojih bi se svaki musliman morao držati i iste potpunoma izvršavati, to ipak donosimo dotični članak, premda je već u mnogom zastario, jer smo uvjereni, da će za naš narod samo i jedino od koristi biti, a osobito kada je to sve g. pisac lijepo obrazložio.

ilel-hakki ehaku en jettebia" ... što je svrha Islama da ljude oplemeni. Hadisi šerif veli: „Burstu li-utem-mime mekarimel-ahlaki", (t. j. poslat sam da usavršim plemenite čudi). Drugi hadisi šerif veli: „E hab-bun-nasi ilaUlahi men huve enfeu lin-nasi", t. j. Bogu je najdraži onaj, koji je po svijet najkorisniji.

I tako dalje sve ostale ustanove imadu uzgojnu tendenciju.

Islamu se rado prigovara da je ženu zapostavio. Nu u kakvu ju je stanju zatekao Islam? Zatekao ju je sasvim bespravnu i dosudio joj dostojno mjesto uz čovjeka, U kuranu se mahom spominje žensko uz muško. Kazne i nagrade za vjersko vršenje i kršenje jednako je za jedno i za drugo. A koliko ju je Islam podigao kao majku! Hadisi šerif veli: „El-džennetu tahte akdamil-umehati", t. j. Raj je pod nogama matera.

A da ju nije posve izravniio sa muškim, po srijedi je to, što ju muškarac i umno i tjelesno nadvišuje. To je narav jednog i drugog spola.

Pa zar je žena u prosvjetljenom Zapadu — misliš — izravnana sa muškarcem? Nije, niti će ikad biti. Po austrijskom gragi. zakonu žena ne može biti punomoćnik Tolstoj je pred svoju smrt izrazio misao, da žena nije ravna muškarcu. Negdje sam čitao, da je, neki evropski pametar rekao, da će žena vazda samo onu naobrazbu dobiti, koju budu htjeli muškarci da joj dadu. Ono, što kavaliri laskaju ženama, to ne spada u predmet ozbiljne rasprave.

Tolerancija (snošljivost) je jedan bitni dio današnje civilizacije, koja se je u Evropi tek iza francuske revolucije počela pravo udomaćivati. A u Islamu je postajala odkako je Islam star. Od osnutka prve Islamske države, pa do dana današnjega, vazda je bilo inovjercu u njima. Otvoreno ću reći, i u ona vremena kad je bilo nepravde i zuluma u kojoj islamskoj državi i u takim razdobljima, ipak su mogli — pa makar i sa mukom — opstati druge vjeroispovjesti. A bilo je hiljadama puta prilike pojedinim islamskim državama, da iskorjene druge vjere, ali ne htjedoše. Islam zbilja ispovjeda toleranciju.

Ali ostavimo same ustanove Islama ! Šta kaže historija? Ah, uprav historija pokazuje pravi sjaji vrline Islama! Uzmite kojeg samo objektivnog povjesničara, pa ćete viditi, šta je Islam. Eto vam „Posljedni prorok" od Dragutina Ilića, eto vam knjiga „0 herojima" od Korlejlja. Eto vam „Istorija umnog razvića\

Šta su Arapi bili prije Islama, a šta postadoše i šta sve učiniše n korist kulture poslije, pošto ga primiše? Prije je to bio narod rascjepkan na plemena, koja su se megju se vječno borila i uništavala, nemoralni i bez državnog uregjenja: ko je bio jači, taj je imao pravo. Primivši Islam, Arapi se ujedinise, uskrisise kulturu, kakve do tad ne upamti svijet. Šta više Islam je učitelj Europi. Islam je prenio grčku

mudrost i to povećanu u Europu. Šta mislite, kad bi Europa usvojila desetični sustav računa i dokle bi se još držala rimskih nezgodnih brojki, da u desetom vijeku Herbert, kasniji papa Silvestar II. nije imao gdje naučiti arapske brojke, da ne bijaše kulturnih Arapa u Španiji toga vremena? On je prvi u Europi i to u Rainsu počeo poučavati arapske brojke, i geografiju po globusu, kojega je donio iz Španije.

Reći će se, da je Islam prestrog u svojim propisima. Ali ću ja na to primjetiti, da on nigdje ne traži, da se čovjek upropašćuje, ili da čini ono, što mu je nemoguće. Pri kraju drugog sureta jedno aje glasi: „La jukelliful-lahu nefs en illa vus-aha", kojeg ajeta je smisao, da Bog ne zadužuje čovjeka, da vrši osim ono, što može. I tako gdje je god potrebno ima oblakšica. Na primjer: 1. žena trudna, (noseća) ili dojila (koja doji dijete) ako se boji, da će ona ili dijete nastradati u slučaju, kad bi postila, ne treba da posti, (iz fetava-Hindije). 2. fikuhsko je pravilo, da otpada zabrana upotreba vina i uginulog živinčeta u slučaju nužde. A to je pravilo po Kuranu postavljeno. „Femeniddurre garje bagin ve la adin fela isme alejhi" 3. Amr ibni Asi r. a. jedan od uglednih ashaba kad je bio u jednoj vojni jednog jutra ustane, kad li mu treba voda. Pošto, je noć bila hladna, on uzme tejemum mjesto gusula i klanja sabah. Kad je to bilo saopćeno Pejgamberu alejhusselamu, nije na to ništa prigovorio. Onaj hadisi šerif navodi imami Buhanija r. a. u svom velikom djelu.

Inače sve su Islamske ustanove sa opravdanom svrhom, koja je samo od koristi. Na primjer vino, a po tom i drugi sav alkohol je zabranjen piti. Da je zabrana potpuno opravdana i od same koristi po čovječanstvo, dovoljan je dokaz, što danas u najkulturnijim državama najprosvjetljeniji umovi i rodoljubi osnivaju antialkoholistička društva. Dakle nakon trinajest vjekova dolazi se na ideje, koje je Islam odmah postavio i praktično proveo. Drugi primjer je namaz (klanjanje). Ne spominjući ostalo blagotvorno djelovanje ove zapovjedi, navešću samo to, da u izvršivanju ove zapovjedi ima jaka podloga za disciplinu i privikavanje ljudi na red i poslušnost. Razuzdani Arapi i pomoću namaza za dvadesetak godina složno pogjoše napretku. (Ovdje mi na um pade šarlatansko filozofiranje onih, koji nabasavajući na mudre duboke motive vjerskih ustanova, hoće da poreču božanski izvor vjere. Je li vjera ludorija? I mora li baš osi Boga poticati ono, što je bezumno? Oni su baš bezumni, koji do takih sofističkih ideja dolaze. Mi na protiv vjerujemo, da baš ono, stoje razumno, mora da je od dragog sveznajućeg Boga!)

Izmegju ostalih Islamskih ustanova šta tek da reknemo o zečatu, četvrtom islamskom šartu? Kadgod bi se ovaj šart u cjelosti njegdje vršio, zaista bi ongje pretežne socijalne (društvene) bijede bile uklo-

njene. Ured bih ustvrdio, da bi socijalizam bio time riješen.

Pa u opće Islam uzgaja darežljivost megju svojim sljedbenicima. Teško bi mi bilo uvjeravati, da bi se mogla gledati onaka bijeda megju islamskim uzgojenim gragjanstvom, kakva je onih nevoljnika po londonskim kanalima, gdje noćavaju i ginu od gladi a kraj njih prolaze milioneri i milijarderi, koji svoje preogromne imetke troše u karte i orgije.

Megju islamskim uzgojenim svijetom samo bi onda sirotinja počela umirati od gladi, kad ni zgodni ne bi mogli imati brašna, kao što se priča, da je u Egiptu jedanput bila glad, pa je jedna bogatašica davala času dževahira za času brašna.

U današnje doba rado s ponosom ističem (bez ikakvih drugih citata — navoda —) da je naš Pejgamber alejhisselam učio ovu dovu: „Allahumme inni euzu bike minel-adžži vel keseli", što u prevodu znači : „Bože, ti me očuvaj od slabosti, i od lijenosti".

Pa kad to sve promozgamo, što rekoh o Islamu, zar nije dužnost čovjeka, (ako hoće da bude pravi čovjek, koji se ne povodi za strašću i pohotama), da mu sve drugo bude na drugom, trećem, desetom i stotom mjestu ?

Ne protiveći se nikakvoj naučnoj istini, dapače usvajajući ju, a isto tako i što god je mudro i razborito, prema onoj riječi, što ju je rekao Imami Alija: „Eihikmetu dalletul-mumini" (Mudrost je muminova izgubljena stvar pa ju uzmi makar iz usta mušrića—idolopoklonaca) nalazimo u Islamu istinitiju pouku i korisniju i čovječniju i pravedniju i praktičniju od svih doktrina, koje se sa Islamom kose i koje se ne mogu dovesti u sklad, kao što je ona Ničeova teorija o pravu jačeg, koja vlada megju životinjama. A ljudi što se budu više prosvjetljivali, zaista moraju se više udaljivati od onakih teorija.

Pa kako, dragi brate, da mi svome cilju pogjemo ?

Oplemenjujući svoja srca uzvišenom naukom, treba nam na prvom mjestu, da čvrsto odlučimo, da mi moramo na ovoj lijepoj grudi u svojoj ponosnoj i i kršnoj Bosni i Hercegovini ostati trajno, ma nas ne znam kakve bijede i nevolje snalazile.

S toga moramo odlučno biti proti iseljivanju, jer su u tom dvije štete: koji ostajemo, postajemo slabiji, a koji idu, mahom se upropašćuju. Ovaj sadašnji pokret moguće da će se skoro stišati, ali sudeći prema osjećajima i umnom pojimanju naše mase, vjerojatni su i u buduće ovaki pokreti, samo ako što nova izbije na javnost, što se ne će slagati sa njihovim shvaćanjem. A toga će po svoj prilici bivati čudo.

Razvitak prilika iziskuje i iziskivače mnoge društvene dapače i porodične reforme. Te sve reforme moramo mi sačekati i ostati pravi muslimani. I svaki svijestan pravi rodoljub neka ima i to na pameti, pa neka svoju okolicu na to pripravlja.

Ako naš svijet bježi od novotarija, neka zapamti, da ne može od njih pobjeći, pa da bježi za Kavdak. A to nije ni razborito ni junačko, dok malo poteškoće odmah tabanima vatru.

Ja se osobito pobojavam, da nas ne bi na novi hidžret uzdiglo riješenje agrarnog pitanja. (Pošto je izglasan zakon o fakultativnom otkupu kmetova, ova je opasnost minula. A kad je ovaj govor držan to je pitanje bilo na dnevnom redu).

Ili mi opstojimo imetkom, ili imetak o nama? Sposobnost i radinost imetak stiču. A zar mi ne imamo ni malo tevekjula i pouzdanja u Božiju pomoć, ako smo ono, što se kazujemo? Oni, koji su naslijedili imetak od svojih starih, neka se zamisle, da je morao neki njihov starenik biti bez ičega, pa svojom sposobnošću (junaštvom, — znanjem — trgovinom) da je zametnuo imetak ili posjed i ostavio ga svom potomstvu.

Pa šta mislite? Je li se Islam utemeljio i podigao pomoću imetka ili moralnom snagom? Isto tako mnoga i premnoga velika misao? Gdje nikne velika misao, pa se povede neograničenom energijom, imetak sam dogje u službu..

Dakle nad imetkom ne strepiti. Dapače na njega ni ne računati, kao na jedino sredstvo, već se oboružati sviješću i pljunuti u šake. „Himmetur ridžal takleul džiba", t. j. „Čvrsta ljudska volja ruši brda".

A prilike kakve su danas, uprav je teferić raditi za ideju, da se uzgajamo i oplemenjujemo u Islamu. Austro-Ugarska — pod čijom smo upravom i zaštitom, jest jedna moderna velesila i prosvjetljena država, koja ima samo taj zahtjev, da njezini državljani budu vjerni podanici u političkom smislu. A što se tiče vjere, ona to pripušta svakom pojedincu, da goji ubijegjenje kakvo hoće. Zapad ipak nije onaki, kakav je bio za vrijeme križarskih vojna i španjolske inkvizicije.

Ja kako bismo mi svome cilju služili, kad bismo trebali potajno klanjati, kad bismo bili proganjani i šikanirani radi vjere? A to je sve podnosio naš Pejgamber alejhisselam i njegovi ashabi u prvom osvitku Islama.

Postavljajući Islam za svoj cilj, mi time ne ćemo da porećemo narodnost. Ta i govor je jedno svojstvo čovjeka, kojim se razlikuje od životinje. A kojim jezikom čovjek govori, toj narodnosti i pripada. Mi po jeziku pripadamo onoj slavenskoj grupi od jedno desetak milijuna duša. To je pleme: Srbi i Hrvati i mi Bošnjaci. Jedan narod, samo su tri imena, kao i tri vjere. Ali imena koliko hoće neka bude, sve jedno je. Narod je jedan. I mi treba da sa drugim elementima, svojim sunarodnjacima gojimo narodnosne simpatije i sugragjansku ljubav. Ta kuća nam je jedna. Neka se — ne do Bog — zapali, svi ju nas je šteta.

Ali s tim zajedno mi nećemo da budemo šovi-

nistički tjesnogrudni. Čovjek ako hoće da potpuno čovječno osjeća, tad treba da osjeća za sve čovječanstvo. I bez svake sudnje bolji je i treba da je i draži i jedan pošten i čestit Kinez, nego rogjeni brat, koji mi o zlu radi.

U ostalom sam socijalizam, ta najnovija misao vodilja prosvjetljenog Zapada, zapostavlja narodnost široj čovječanskoj misli.

Što će se njeko osjećati Srbom ili Hrvatom ili Bošnjakom, ne treba da nam to smeta našem zajedničkom radu, osobito danas kad i sami Hrvati i Srbi, naša braća po jeziku idu za zbliženjem. Onda je neumjesno, da bismo mi muslimani osobito megju se uvlačili tu suvišnu prepirku radi gologa imena.

Neka se svak osjeća koje hoće narodnosti, samo neka je pravi muslim.

Dakle

naš je cilj *Islam*, i to s toga, što igje za istinom i što oplemenjuje čovjeka. Naš je put *prosvjeta* i to samo *prosvjeta*. A naše je oružje *znanje* i *naobrazba*.

U tugjem svijetu.

(Narodna priča.) Napisao:

Husein Gjogo.

(Svršetak)

Do dva dana prevede Alija valijinu šcer, koja je bila tako lijepa, kao da su je džini ukrali iz carskih dvorova. Čitav je grad ječao od silnih borija i truba, od bubnjeva i talambasa, koji su zvečali i hukali u mladoženjinoj kući. Sva je kuća bila tako vesela i živa, kao da se „u nju dovelo stotinu mladih nevjesta i sa svakom po stotinu bijesnih svatova. Niko ne bi mogao ni pomisliti, da je domaćin te kuće, koji se evo oženio, osugjen na smrt, — ali je to ipak svako znao i megju sobom govorio,

Prvu večer, prije nego će mladoženja počti u sobu mladoj, zovne ga prva žena sebi i na samu mu reče: — Moj Alija, ja sam do večeras vodila brigu za tvojim spasom, te nijesam čestito ni spavala, ... od večeras eto neka tu brigu vozi nova kućanica, jer mi je vrlo potreban mir. —

Ona kao da je znala unaprvo, da će se dogoditi onako, kako je govorila, jer: prvo jutro je mlada raspitivala, šta je to bio Alija kriv, pa je na smrt osugjen; drugo jutro je grdila one ljude, koji su ga osugjivali; a treće jutro doviknula: „Ne boj se, dragi Alija!" Pa čim je petak osvanuo, ona mu saopći, šta će iskazati, kad dogje u ured njezinom ocu.

— Eh, šta želiš danas, nesretrtiče?! — pitao ga valija pred cijelim medžlisom (vijećem).

— Hoću da mi dadeš jednu olovnu kruglju, u kojoj će biti junga (oko 2 kg.) težine i hoću da je ta kruglja na jednom dugom lancu, koji se može oko ruke saviti — odgovori Alija.

Valija se podiže sa svog mjesta, te iz jednog budžaka donese taku kruglju, pa je dade Aliji govoreći: -- Eto, to je baš moja „salma" (kruglja), ali ne zaboravi, da ćeš u budućti petak ostati bez glave taman u podne, kada se začuje ezan sa munare! Vidjelo se iz ovih riječi, da valija još više mrzi Aliju.

Došavši kući, ispriča svojoj mladoj ženi sve od početka do kraja, : bile kazao joj i to, kako ga je njezin otac mrko gledao. — Ako će — opet će ona, — još imaš pravo jednu želju reći, pa se tie boj! — I tako je to ona junačila svoga muža, da je izgubio strah, od džellatove sablje. Mirno je provodio dane pa je u miru dočekao i — petak. Ali opet, kako se je vrijeme približavalo polovinu dana, poče ga sve više obuzimati neka slutnja i čudan strah, a sve mu žena govorila: — Ne boj se! a onda mu kazala, šta će iskatiti u uredu, kad pristupi onim svojim dušmanima.

Još je bilo pola sata, dok podne zauči, kad je unišao valiji i — na svoje veliko čudo! — našao kod njega ne samo imama i mujezina, nego još neko desetak ljudi. Alija odmah pomisli, da su te ljude pozvali njegovi dušmani, da vide strah u našeg čovjeka. Svi su u nj gledali ko mačka u džigaricu, svi su mislili, da će biti sav potišten, — ali su se prevarili. Alija je junački stao pred valijom i junački posmatrao čitav medžlis.

— Ma oklen si ti ? — pitaše ga jedan starac, koji se je čudio onom junačkom držanju.

— ja isarh rodod iz Hercegovine.

— Pa jesu li i drugi Hercegovci taki ?

— Jesu još bolji. . . .

— Kako to?

— Eto tako . . ! odvrati Alija. Oni su bolji s toga, što su ostali u svojoj kršnoj zemlji, pa im ne sudi ko meni tugji čovjek.

— Dosta ! — zagrmi valija. — Mi smo tebi su dili i ti si za kratko vrijeme mrtav čovjek. Sad samo reci pred ljudima tvoju pošljednu želju ! —

Svi se ušutiše. Svi, — a najviše Imam i valija — izbečiše oči očekujući, šta će Alija reći, Sve ko zamrlo . . . samo se čuje zveket lanca, koji je Alija vadio sa olovnom krugljom,

— Što želiš? — opet će valija

— Moja je želja — poče naš čovjek — da ovom krugljom udarim po tri puta u prsa valiju, ima ma i mujezina, pa ouda slobodno dovedite krvnika, da me posiječe. —

Taka želja iznenadi sve Anadolce, ali najviše onu trojicu. Bijaše se čuo u jednog i pridušeni smijeh, ama ovima nije bilo do smijeha. Valija se podboči na ruku, imam se prihvati za bradu, a mujezin od muke izgrizao čitav desni brk. Ostali samo šute, šute i glavom klimataju . . . Čas pogleda valija imama a čas mujezina kao da pita: a šta ćemo sad?--

nu ovi samo gledahu u njega i njegovo zamišljeno crno-žuto lice ...

Pošto su neko vrijeme šutjeli, prvi se valija okrene osugjeniku rekavši: „Daj der mi tu „salmu” u ruku!” Alija mu je uručio i on je stade po rukama prevrtati i podizati dolje i gore, a sve otpuhivaše na nos.

— Daj der da i ja izmjerim tu „salmu”! poviče imam valiji, koji mu je i uručio. Imam je pri tome mjerenju ne samo otpuhivao, nego i glavom vrtio, a vrtio je sve češće, što je duže podizao kruglju

Sad i mujezin ustade pa će ljutito imamu: „Od kad je omjeraš ...? Ta i meni je život drag, pa hoću, da i ja vidim, je li kruglja teška! — Pri tome polovinu medžlisa udari u smijeh, a kad je mujezin uzeo kruglju, pa rekao: — Ih, što je teška! — onda čitav medžlis prasnu u smijeh.

Ali valiji, imamu i mujezinu nije bilo do smijeha . . . oni su postali još zamišljeniji i tužniji.

— A koliko si puta naumio udariti ove naše ljude? — zapitaće Aliju opet onaj stari Anadolac.

— Tri put brate! — odgovori mujezin sa veli kim bolom, ni ne čekajući, da to Alija kaže.

— U mene su slaba prsa . . . u sebi će valija.

— A mene će usmrtniti od prve! — poviče imam.

— Ja duše mi ne ću da znam za tu želju . . . poviče mujezin, ali svi drugi rekoše, da se Alijina želja mora ispuniti, jer tako stoji u onoj naredbi, koju su oni potvrdili svojim muhurima.

U to se proču glas nekog mujezina sa obližnje munare. Svi se trgnuše, jer treba sad dovesti pred svijet osugjenika, da ga pogube, ali prije toga treba da se ispuni ona želja.

— Eno uči mujezin sa munare, ja trebam ići u smrt ... zubiče Alija, — ama prije da ispunim želju.

Niko ne govori više, svi gledaju u one, koje treba u prsa biti, a ovi gledaju u svog protivnika.

— Što šutite, već da udaram...? opet će Alija.

Opet teška šutnja. . .

— Mujezin je već proučio ezan s munare, dederte na posao! — navro Alija.

Istom se sada pomače imam, onda usta na noge i reče gledajući u valiju: —Ja bih nešto rekao, ali uz uvjet, da mi niko ne će biti protivan. —

Valija to jedva dočeka i zaviče: — Niko ne smije biti tome protivan, kome je god život drag; govori moj prijatelju! —

Vi svi znate, moji dobri zemljaci, da ja vršim u mojoj džamiji svoju dužnost 30 godina, pa je svaki mogao opaziti jedan moj običaj: ja naime svaki put na kraju molitve dobro razgledam, ko je bio na molitvi. Tako sam ja gledao i razgledao i onda, kad je ovaj čovjek iz tugje zemje bio osugjen, pa sam — na moju dušu! (i tu se imam udari rukom u prsa) — ja tada vidio ovog čovjeka (t. j. Aliju) kako za mnom klanja taman uz mujezina! — izgovori to imam,

— Tako mi svih mojih mrtvih! — počeo se klet mujezin — to je istina, što veliš; on je baš kod mene klanjao! —

— A tako mi moga slabog zdravlja, i tako mi ove sablje i jest tako bilo — usklikne valija, —Ja sam taman iza Alije izašao iz džamije i on me je jedan komadić puta pratio.

Ostali Anadolci uvidješe, kako ona trojica krivo svjedoče, ali to ne htjedoše reći; jedino onaj starac prigrije Aliji i polahko šapnu: —Ako ikad odeš u svoju zemlju, nemoj tamo kazivati, kako se u nas sudi.

Od to doba je naš čovjek živio u miru i kućnjem zadovoljstvu, a valiju iza toga brzo otpustiše iz službe, a tako i imama i mujezina.

Hamdija Mulić-Hrastika:

Majka.

(Iz radnje: *Narodno prosvjeđivanje*“*)

Djeco, vaš je dženet pod nogama materinim!

{*Arapska rečenica*}.

Poslije dragoga Stvoritelja „(dž.. š.) ima li čovjeku iko preči i draži od svoje roditeljke! Bog je dao čovjeku neku neodoljivu i za čudo nikad nepresahnutu ljubavi žar prema svojoj majci. Ko je ima, u veselju je zove, u tuzi traži. Pobratim pobratima zaklinje majkom, a je li se soko odlikovao, svako mu veli: „Radosna mu majka, koja ga je rodila! . . .

Majka je ono biće, koje je rodilo čovjeka. Sama je čovjeka Bog odlikovao. Dao mu je pamet „koja caruje” i snagu, „koja orijaška djela danas čini”, a sve je to opet na čast i diku majke.

Majka je ono biće, koje uz dnevnu brigu i rad, da namiri sve kućne poslove, bdi je još i nad bešikom svoga miljenčeta, koja dan i noć drži blage svoje oči nad njim, koja ga dan i noć privija na mehko svoje srce.

Majka je prva uzgajateljica i učiteljica. Čovjek istom, kada ga je majka rodila kao malo djetesce, što bi bez majke?! Ne može poletjeti na krilašcima kao ptice. Ne može zrno hrane naći. Dugo valja da progje mučnih i veselih dana, dok najdraže biće svojih roditelja počne izgovarati mile riječi: „mama” i „baba”. A kad će istom prvi zubič niknuti, kad li će prvi korak kročiti?!

Majušno i nemoćno dijete ima majku. Nju osim svoje prirođene ljubavi prema svome čedu, goni i jaka volja, da ga hrani, krije i čuva. Buja li joj djetesce ko iz vode, vesela je i radosna, mrša li i boluje, tužna je i žalosna.

Važni su časovi ti u odgajanju prvih godina dječijih.

*) Vidi! o tome štampane već radnje u „Gajretu” listu

Majka blago gleda u svoje dijete, pa i ono nju i sve domaće. Majka mu se lijepo javlja, pa i ono miluje sve oko sebe. Jest, to su prvi početci lijepoga njezinog odgajanja, da joj dijete jednoć bude pravi čovjek.

Lijepo veli profesor Josip Milaković u svojoj vrijednoj knjizi „Majka”**: „Od prvog dana treba da majka svojom nježnom ljubavlju bdije nad svojim djetetom, pomažući, da se ono može skladno tjelesno i duševno razvijati. No najveći posao nastane, kad se stanu u djetetu buditi iskrice duševnog života. Sav duševni život sastoji od vrlo malo elemenata, od kojih se raznom kombinacijom, vježbom i razmatranjem stvara ova množina. Ako se ti elementi ne počnu jačati i vježbati već u prvo doba njihovog probugjivanja, ne će se moći nikada kasnije k savršenosti privesti”.

Pa onda opet veli: „Odatle upravo vidimo veliku važnost majčinoga rada, pošto se u prvo doba ona pretežno djetetom bavi, a ti prvi dojmovi jesu najjači i što se za to vrijeme učini, biće stalnije od onoga, što bi se kasnijim uzgojem htjelo postignuti”.

Profesor Gache iz Alaisa u svojoj knjizi na francuskom jeziku, „Les memoires d' Antoine on Notions populaires de morale et d' economie politique” veli (po prijevodu Ele Kranjčevićeve) na usta jednome radniku: „Da nikad nijesam ostavio svoje majke, da je ona vazda moju dušu u svojoj ruci nosila, mislim, da bi moj život bio kao svetački život“.

Znanje ne čini toliko čovjeka srećnim, no ga čini naobrazba, odgajanje. Baš je majka prva, koja odgaja. Svojim dobrim srcem utječe na dječije srce. Njezina čednost, iskrenost, naivnost, uvijek se na djeci poznaje, ako to negdje nije njoj u odgajanju uloga oteta, ili više puta pometena. Nekad se govorilo, a i danas se o tome piše, da se djeca maknu iz kuće, a predaju odgajalištima. Predbacuju, da majke ne znaju naučavati djecu, da razbluguju i maze djecu itd. Ali im drugi, velika većina odgovara, da dobro naobražena i učena majka sa svojom jakom voljom više učini u odgajanju u prvoj dobi dječijega života, što je lijepoga i dobroga kasnije u čovječijoj duši, nego sve ostalo školovanje i sama sebe naobražavanje. Zaista se ovo i u našim skromnim prilikama u Bosni poznaje. Majka prva uči na poštivanje Boga, na krijepest i druge vrline... .

Turski veliki književnik Mualimi Nadžlja veli: „Naobrazba ženskinja (majki) jednoga naroda, mjerilo je čitavoga njegovoga napretka”.

A nama malom narodu nego da bi najpreča bila zadaća što više posvećivati pažnje odgajanju i nauči našega ženskinja, — budućih majki. Neki su do sada

početci tu, pa malo po malo, jeda i u nas sunce nauke što bolje ogrije srca budućih nam majki.

Uz majku je i otac. Njegova je zadaća zadržavati svojim primjerom kod djece poštivanje prema majci. On joj treba da je pravi drug u svemu. Pomete li je, pa makar i najmanje vrijednosti, pri činu odgajanja, poznaju se na djeci rgjave posljedice. Otac neka je štiti, čuva, pomaže, blaži i bodri.

Djeci je i onako: „dženet pod nogama materinim” ! Razmišljavajmo o tome !... .

M. Ćazim Ćatić:

Ja čekam. . .

Ja čekam vilu ljubavi i moći, Što živi negdje u dalekom kraju, U njenoj kosi plamna sunca sjaju, A u očima pramaljetne noći.

Oh, ja ju čekam u neznanom gaju, Smaragdno borje gdje 'no ambru toči; Cv'jetnom će stazom tuda ona proći, U vladarskom raskošu i sjaju.

Pod ml'ječnim grudma mi ljubav će donijeti, Na usnam' pjesmu, kakve niko ne ču, — Njen će mi cjelov dušu da posveti.

I ja ću tada bez gr'jeha i boli, — Ko asket, koji tek ljubi i moli — Snivati Eden-i beskrajnu sreću ..

Crna Gora.

(Kratka historija pogledom nn prodiranje Turaka kroz njezin teritorij)

Iza Karpata, a na jugo-zepadu balkanskog poluotoka nalazi se Crna-Gora, gdje se u sedmom stoljeću po I. a. doseliše neka slavenska plemena i nastanivši se tu, izmiješase se sa starosjedilačkim narodom: Skipetarima (Arnautima).

Pošto crnogorska zemlja nije plodna, a ni bogata, to je ona u trajnom miru bila punih šest stoljeća. Kad su Srbi u Srbiji, a derebezi (lenski gospodari) u Bosni, Hercegovini i u Arnautluku provodili državnu organizaciju, tada je došao iz Francuske knez Petar Balša u sjeverni Arnautluk, te odatle zauzeo Drač, Akčehisar, Kroju, Skadar i Podgoricu i ujediniv ove pokrajine učinio ih je kneževinom, prozvanom: Zeta.

Megjutim kad je vladao četvrti i peti Balšin nasljednik naime Balša II. i Gjorgjo I., Sultan Murat I. pošalje 4000 vojnika pod zapovjedništvom Hajrudin paše, a kašnje pod Timur pašinim, da zauzmu

** Ta je knjiga izašla još prije 16 godina, a najbolja je knjiga o majci na našem jeziku.

rečenu knjaževinu, na što su okupirali i zauzeli Drač, Skadar i Podgoricu.

Godine 1289. po I. a., a iza Kosovske bitke mnogo se sultanovih nepodložnika (emigranata) u Crnu-Goru doseli. Čim je sio na otomansko prestolje sultan Bajazid I. odmah je vojsku spremio u Bosnu i Hercegovinu, da ih posve zauzme i k svojoj državi pripoji. Kad je to dovršio, spremi vojsku i na Crnu-Goru, kojoj je pošlo za rukom, da je prodrla do u unutrašnjost Crne-Gore. U tom knjaz Gjorgjo napusti južni kraj i obrati se na Mljetačku republiku, da posreduje mir.

Pošto su Osmanlije za sultan Jildirim-Bajezi-dova vladanja svoju pažnju na Anadol svratili, koji im je na kućnom pragu, to su Zetsku knjaževinu zapustili i domaćim vladanje prepustili s uvjetom, da im godišnji danak daju i njihov suverenitet priznaju, a u tom ju je Venecija sebi prisvojila.

Kada je knjaza Balše dinastija izumrla, pregje vlast u ruke Stefana Čarnojevića, te se i Zetska knjaževina po njemu prozva: Čarnojevićka gora, odakle je ušljed preinake u narodnom govoru nastalo ime: Crna-Gora.

Kad su Osmanlije Moru osvajali, Čarnojević sa Mletačkom republikom zajedno zauzme sjeverni dio Arnautluka i neki dio Hercegovine. Nu Hercegović Ahmed-paša (Jarko sin Hercega Stjepana, koji je na Islam prešao, kad su Osmanlije Hercegovinu zauzele, i koji je postao predsjednikom carskog savjetujućeg vijeća) navali na Crnu-Goru sa 1476 vojnika i tom prilikom zauzme do kraja Hercegovinu i od nje Crnoj gori pripadajuće krajeve. Kada je ratovao sultan Mehmed-Fatih s Mlečanima, da povrati Skadar, tada je crnogorski knjaz Ivan Čarnojević Mlečanima u ratu pomogao, za što su Osmanlije nakon osvojenja Skadra na Crnu-Goru navalili i sva u njoj bolja mjesta zauzeli, a poharavši stono mjesto Žabjak, prisile Ivana, da se povuče u gorske krajeve.

Godine 1484. Ivanov sin Maksim ubije Miloša, sina srpskoga kralja zbog nekakve djevojke — koju su oba ljubili — i uteče u Tursku u Skadar, te tu pregje na Islam i prozove se Skender-beg. (Ovo nije Skender-beg Kastriota.) Nakon prelaza na Islam dobio je timarluk (leno). Bošat (selo kod Skadra). Skadarljani kako su glasoviti junaci i vjerni carski službenici tada bili, omile sultanu i počnu napredovati u časti tako, da je jedan od Bošat-begovih (Maksimovih) potomaka i na vezirsku stolicu došao.

Megjutim potomci Ivana Čarnojevića, a Grjorgjina familija, isele se iz Crne-Gore, a upravu povjeri i preda mjesnom mitropolitu, kog su zvali: vladikom. Ova mitropolija bila je po tadanjoj hijerarhiji vezana za Ipečku patrijaršiju, koja je i crnogorske mitropolitte potvrgjivala.

I ako su Crnu-Goru Turci i Mlečani više puta osvajali i zauzimali, ipak nijesu mogli zadugo ostati u njoj,

pošto je gorsko tlo nerodno a zemlja sama prirodno siromašna, a po tom još i neuregjena, te se nije moglo isplatiti ni jednom, ni drugom osvajaču, da u njoj trajno ostane; nego biše oni nju samo iz politike k svojoj državi zvanično pripojili, a unutarnju upravu domaćim vjerskim poglavicama, — vladikama povjerovali uz neznatan godišnji danak. I tako o unutarnjoj upravi osvajači nijesu računa vodili.

Od Ivanova sina Skenderbega potomci, koji su kao paše Skadrom upravljali, isticali su svoje nasljedno pravo na crnogorsko prestolje, te su zato nekoliko puta s Crnom-gorom rat vodili.

Megjutim, kad je crnogorski princ Omer beg prešao na Islam sa svojom porodicom i prijateljima, dogje u Crnu-Goru i zasjedne na knjaževsko prestolje; a sila se crnogorskog naroda u nj ugleda i na Islam pregje. Iza Omer-begove smrti zauze i sve druge do tada ne osvojene krajeve skadarski valija Ali paša, te je predade opet mjesnom vladiki uz godišnji danak. Ovaj je vladika odsele bio otomanski namjesnik, a nosio je naslov paše. Ovako je Crna gora u miru ostala samo po stoljeća, a poslije se osili i prestade danak plaćati, što ponuka Ali pašu, Mehmed pašu i Arslan pašu, da su s njome više puta u okršaj dolazili; ali najzad kad je skadarski valija od vis. Porte zapovijed dobio, da je mora upokoriti, on je za kratko vrijeme svu pregazi i sultanovoj vlasti upokori. Iza toga je Crna-Gora cijelo stoljeće pod irzravnom turskom upravom bila: vladajući njom skadarski valija.

U to se je vrijeme Crna-Gora posve turskom caru pokoravala i lojalnom pokazivala, te je tako opet isposlovala, da se je uprava vladikama povjeravala. Nu godine 1702. kad je vladao vladika Danilo I. Petrović, dogovore se pravoslavni Crnogorci, da navale iznenada; na svoje zemljake Muslimane, da ih poubijaju i utanače, da to nedjelo izvedu oko pola "noći u oči Isatova rogjen-dana rečene godine.

Što su rekli, to su i učinili! i još si uz to samovlast od turske uzurpirali. Ovaj grozni dogogjaj jako se je kosnuo svih muslimana otomanske carevine, a naročito bosansko-hercegovačkih i arnautskih, te za to hercegovački valija pogje s vojskom na Crnu-Goru i progje kroz nju te prenese šehite u obližnja turska mjesta i pokopa ih, ali je ne može zauzeti. Iza toga dogogjaja su Bošnjaci, Hercegovci i Arnauti više puta Crnu-Goru pregazili i na danak prisilili, ali nijesu više nikad njom samostalno vladali.

Godine 1815., a za vladanja Napoleona-Velikoga borili su se Crnogorci i s Francuzima, da si povrate Kotor i okolicu Bojane, ali im bi bezuspješno, pošto je Austrija bečkim ugovorom rečene godine dobila Veneciju i Dalmaciju s Raguzom i Kotorom.

12. maja 1858. godine, a iza bitke na Grahovu izmegju knjaza Danila i Hasan-Daim paše, evropske velevlasti, a naročito Francuska uplivišu na Tursku,

da je dala privolu, da se Crna-Gora samostalnom proglasila. Počam od rečene godine počela je Crna-Gora državnu organizaciju i neke uredbe u svojoj zemlji uvoditi.

Godine 1860. umre Danilo u Kotoru, a zasjedne na prijestolje 17-godišnji dječak Nikola, koji se prozove; Knjaz i gospodar Crne-Gore i brda, te koji još i danas njome vlada.

Po turskom: F i r u z.

Hamzaliya:

Ne bi joj sugjeno.

(Nastavak).

III.

Kod Dede Pehića je pir. Oženio sina, pa hoće da provede veselje, kako treba. ~ „Kad ne mogu — veli — kako imućni provode, mogu onako, kako je Bog dao.” — Kuća je kao šip puna ženskinja. A na polju, u bašči, prostro Dedo svojim prijateljima pod kruškom u hladu. Uzeli mangalu s kahvom preda se, pa jednu po jednu ispijaju, a kolutovi se dima iznad njih viju.

Lijepo je zaista bilo pogledati ovo društvo, u kom su bili gotovo sve sami starci sa svojim dugini sijedim bradama, kao. ovčija vuna! Na njihovim si licima mogao opaziti veselje, koje bi ali često prekrili oblaci tuge za nečim. A to je, po svoj prilici, bila — mladost. Uspomena na mlade dane zaustavila bi ugodno raspoloženje, a često izmamila i po koji uzdah . . .

Tamo dalje, poviš bašče, uhvatila se mlagjarija u kolo, pa igra, skače, da se sve zemlja pod nogama trese. Uhvatio se momak uz djevojku, pa se tu skače, podcikuje, pjeva, a Deli-Mujo pritiskao tamburicu uz prsa, pa sitno kuca, a glasno popijeva. E, nema to: Već da mu je i osamdeset, morao bi u kolo.

Tu ti je Zejnil Beširov, Bahto Suljin, pa Hasan Imširov, Ibro Muratov, Ahmet Dedin, mladoženja . . . Tu su ti i djevojke: Alija Suljina, Zubejda Begina, pa Mejra Osmina, pa . . . Ko bi ih sve nabrojio!

Uhvatio se sve par po par, dragan s dragom, pa igra. Sve ti se Čini, i ne staju nikako na zemlju, nego po zraku skaču — što se rekne. Hasan se uhvatio s Mejrom, pa nešto potihlo šapuće, odmaknuv se od ostalih, kad se je kolo svršilo i nastupio odmor.

Istom najednom neko otpočne:

„Hajd' u kolo, ko 'no smije;
Ko ne smije, nek se smije, nek se smije!”

A djevojke preuzmu, pa će:

„Igrala bih, al ne mogu
Prebio mi dragi nogu.“

Sad zaore svi u jedan glas:

Ij, ju; ij-ju-juj,
De poskoči ne **luduj!**”

Za čas se kolo uhvati i već se tu igra, skače sve u šesnaest, Obješenjak Ibro Muratov kao da se je pomamio, skače što' no riječ po tri koplja u visinu i četiri u širinu, pa podcikujući, pjeva:

„Ala mi se razigralo kolo;
Što me ne ćeš da poljubiš, lolo?
Ij-ju, ij-ju-juj,
De poskoči, ne luduj!”

Veselje je bilo u najvećem jeku, kad se na jednom pomoli Mujica, Bajramovića Mušana sin. Njegovu dolasku se nije veselio niko, jer je on bio veliki kavgađija. Napio bi se ko' čep, pa onda zagji, da traži kavge. Ljudi ga nijesu mogli odgoniti od od kuće, jer je bio muhtarov sin, pa kad bi ga otjerali, zamjerili bi se muhtaru.

I ovaj put je bio u pripitom stanju. Čim je došao, odmah je počeo zadirkivati.

— Vidi ti moje Zubejde, kako i ona igra, — počeo je on. — Alija, što malo bolje ne poskočiš; nijesu ti bukagije na nogama!

— Šta je tebe briga za mnom? — osiječe mu kratko Alija i ne pogledav ga.

— Uh-uh! Vidi ti nje! Ne da se cura ni pošalit sa sobom! Gdje si ti to naučila? — Ha . . . ?

— Gdje sam, da sam, tebi nije stalo — Alija će u namjeri, da ukloni svaku sumnju kod Murata, jer se je pobojala, da bi on otalen mogao zaključiti, da ona imade kakovih ljubavnih odnošaja s Mujicom.

I ako je dobio ćušku, ipak Mujici nije dao vrag mirovat. Istina, sad se je prošao Alije, ali je uperio oko na Mejru. Ona je uprav prolazila ispred njega, a on sa svojom nogom potpetlja Mejri noge i ona jadnica za malo da nije pala na zemlju. Sva je sreća, te ju je Hasan čvrsto držao, inače bi morala pasti.

Na to se Mejra zacrveni, pusti se iz kola i pogje u kraj. To se je duboko kosnulo Hasana. Ta zar nju, Mejru, da neko na njegove oči vrijetja i dira? Krv mu uzavrije, sav pomodri od bijesa, pa se okrene Mujici, te će mu oštrim glasom:

— Šta si ti došao ovdje svijet napadati?

— Drago mi je! Što ti hoćeš?

— Kako: „šta ti hoćeš?” Hoću, da bude svijet miran od tebe, da ga ne napastuješ kao mamen pas.

— Ko? Zar ja mamen pas? — srdito će Mujica, raskoračiv se kao horoz na Hasana. Ali ga Hasan brzo dočeka, uhvate se u koštac i počmu se hvatati. Kolo se odmah razigje, nekoji htjedose, da ih rastavljaju, ali ih drugi zadržāše, jer su znali, da je Hasan jači, pa baš neka mu malo skuha poparu. To je svak' želio!

Zbilja je Hasan poslije nekoliko zamašaja shrvaio Mujicu, ljiosnuo njime o zemlju, pa ga stao pitati:

— Hoćeš ikad više? Je li? Što ne govoriš?

Mujica se dosjeti, da imade nož za pojasom, trgne ga iz korica, ali ga Hasan prihvati tako čvrsto za ruku, da njome nije mogao ni maknuti.

U to se i starci, oćutiv galamu, zgrnu nad njih, rastave ih i pošalju ih po drugim momcima kućama, a oni opet otigju pod krušku za svoju manganu.

Djevojke su se poput lahkkih srna rastrćale kud koja. I tako mjesto, na kom je bilo toliko veselja i živahnosti, ostade samo pusto.

— Hej pusta mladosti!—uzdahne Dedo klimajući svojom sijedom glavom tako, da mu je duga, bijela brada udarala u prsa. — Znaš li, bolan ne bio, Osmane, kad se ono ti oženi, pa kad smo kod tebe pirovali? Oh, pusti vaktu, što to sve brzo progje! I sad se sjećam, baš kao da je to jućer bilo, kad ćuh da si doveo. Ja, kolikog li veselja po Bogu brate! Jedva sam ćekao, da dogje ćetvrtak! Sve sam ćas po ćas brojio.

— Ja, brate, — prekine ga Imšir — ama današnjja ti se mlagjarija ne zna ni veseliti. Ono je bio vakat, ono je veselje! Šta mi nijesmo još radili! Skakali na mijeh, trćali se, bacali kamena, igrali kolo — ma ne znam svega ni nabrojiti!...

— Šta ćeš, de? — preuzme rijeć Murat, starac od kojih šesdeset i pet; — mlagjarija zapašta staro Neima ti ni onih naših pjesama, ni kola, ni ašikovanja; neima ništa starog. Sve ti je ovo okrenuto drukćije, naopako... Izrodio se svijet, pa eto ti. Mi smo živjeli toliko vrijeme zajedno, pa nikad se ne pobismo. Malo se porjećkaj, pa i ušuti. Rekao bih, da nije megju nama ništa ni bilo.

— Pa, ćuješ, nije im se, kad bude nekako, ni rugati — važno će Imšir. — I ovo je došlo s vremenom. Nijesu ni naši oćevi bili ovaki kao mi, pa nijesu ni naši sinovi kao mi. Sve ti se ovo mijjenja. Što je danas, već ga sutra nije.- Pa, brate, prije nije bilo toliko ni ovog prokletog pića. Ako bi se ko i napio, zavući se u kuću, pa ćekaj, dok se otriježni, i onda ide megju svijet, a nije, kao što je to danas: Naloće se, pa onda ide kavgu zamećati.

— Tako je, Boga mi — povladi Dedo Imširu, sliježući ramenima. — A ćujete l'. baš mi se ćini, da je i njima u ovom vaktu teže, neg, što je nama bilo.

— Kako nije, Bog ti dao?! — odovud će Imšir podigavši glavu. Ta, dok smo bili njihovih godina, nijesmo imali ni pola njihovih briga. Uzmite samo našu kuću. Bila nas puna kuća — to svi hvala Bogu — znate. Nas same braće bila trojica, pa tu ti otac, amidža, pa toliko ženskinja. Na njivu nas izagje ći tava sofru. Kad bi kakav posao trebalo obaviti, a mi se redaj na izmjenice: sad ovaj, sad onaj. A eno

moj Hasan nema mira! Bog me ubio, ako ga hvalim, što mi je sin! Tako vam je pa eto. — Ovim je rijeć ćima htjeo Imšir, da opravda svog sina i da skinie bar donekle krivnju s njega, što se je malo prije pogužvao s Mujicom.

- — Ta znamo, znamo, po Bogu brate! — svi će povlagjući mu.

— Neima ga niko izmijeniti — nastavlja Imšir. Ja, Boga mi, ne mogu, pa kud puklo da puklo, nego baš njemu je — što no rijeć — i na sito i na rešetio. Boga mi, da mi ga nije, ne znam, šta bi bilo sa mnomo.

— Ma šta ti reće, Imšire! Pozivlju li ono njega ove godine na vizitu? — upitat će Ago, sredovjećan ćovjek.

— Jest, brate bogme.

— Pa mogli bi oni njega — ne daj Bože...

— Ne će zar! Dao sam i molbu. Znate, da sam sam. On mi je desna ruka, a ako hoćete, vala i obadvije. Pa ko velim, biva, da će mi ga,...

— Eh, ako Bog da!

— Boga mi, zdrav je momak, plećat, a ćuo sam, da takove najviše uzimaju, — dobaci Suljo s nekom bojažnju.

— Jest, hvala Bogu, Ali opet će oni meni njega ostaviti.

Selim Berberović, veliki prijatelj muhtarov gledao je postrance u Imšira i sve se potajno smješio, pa će u sebi onda, kad je Imšir svršio:

Neka beli! Potrest ćeš ti malo kesom, ako Bog da.

Mrak se je poćeo spuštati na zemlju, a društvo se pomalo poće razilaziti, ostaviv mladence, da uživaju sreću braćnoga života ...

IV.

Muhtar je već javio svim onim, koji ove godine imadu „vizitu", da se u ponedjeljak, 12. juna, imadu svi u gradu skupiti pred osnovnom školom, gdje će se pregledavanje obaviti. Na taj glas muhtarov mnogo se je srce potreslo, mnoga se je suza skotrljala niz lice. Ta, kako i nte bi! Nekom sin, nekom brat, nekom opet dragan polazi onamo, gdje će im ga možda oćkinuti s grudi za ćitave tri godine.

Najviše se je potreslo srce Mejre Osmine.

Zašto baš, njeno?

Nije teško pogoditi onom, koji je vidio na piru Atifa Dedina zajedno s Hasanom. Taj je odmah mogao opaziti, da tu ne fali milovanja. Pa i ono njihovo ćesto sastajanje od ono doba, kad je Mejra na kopanju kod njih kazala Hasanu, da ga voli, puno je koješta govorilo.

Kad je Mejra ćula taj glas, suzna oka krenula je na vodu. Tu je dugo, dugo plakala i molila se Bogu, da se ne rastane s onim, za kim tako ćezne i kog toliko voli, a zatim se vratila kući puna nade

da će joj se ta molba uslišati. U toj nadi već je sebi bila stvorila sliku, kako će to krasno biti, kad njoj dogju i jave, da Hasan nije primljen. Ona će onda onome, ko joj to prvi javi, najbolju čevrmu od svog ruha dati. Već ju je i našla, pa je u sanduku naposamu ostavila. Želila je samo, da joj on dogje. Ona bi ga onakog tužna i zabrinuta razveselila. Kazala bi mu, da se je ona za njega dugo i dugo molila, da ga ne uzmu.

Mrak se je hvatao zemlje i prikrivao je sve, što se na njoj nalazi. Mejra izašla u voćnjak, čim je u kući i na polju sve sredila. Znala je, da je on danas na radu, pa je i izašla s namjerom, da ga vidi. Pogled, pun žudnje i čeznuća — upirala je na onu stranu, odakle je on imao doći.

Najednom se on pomoli. Nju obuze silno veselje, pa da je imala krila, poletila bi na njima pred njeg, samo da što prije s njim progovori.

— Šta ćeš sama tude — počne Hasan, prikućiv joj se i to u očitoj neprilici, jer nije znao, kako da počne razgovorom. Ta kako će i znati, kad bi još veći junak morao podleći udarcu njezina plavoga oka.

— Eto vala; i ja malo izašla. Ko biva malo da... A ti se umorio ha?

— Pa nijesam, čuješ! Eto kako god sam se umorio, opet bih mogao sad ponijeti na sebi djevojku taku, ko što si ti.

— E zbilja? — doda Mejra zarumeniv se u licu. E bi rekao, po obrazima joj ruže počеше cvjetati. A oko! — Oh ono plavo, puno miline oko! Zatralo je, a iz njeg su sipali pogledi puni čežnje, želje i mladenačke strasti.

— Bi, duše mi — odgovori joj Hasan, odmahnuv nehajno glavom.

— U ponedjeljak na „vizitu! Je li?“ — pitala je Mejra, i ako je to sigurno znala, ali ipak je htjela da povede razgovor o tom, pa makar i ovakovim upitom

— Da — odgovori Hasan, a u isti čas mu preleti preko lica tračak tuge. Nu brzo se osokoli i razveseli, pa će Mejri:

— Ne trebaš se ništa bojati. Otac je i onako star, a predali smo molbu, pa ja da upali"! Mejra je izgubila svu odvažnost, koju je imala prije, nego se je sastala s Hasanom. Obuzela ju je ona prirogjena ženska slabost, koja, ne samo da joj nije dopuščala snage, da ga tješi, nego joj nije dala ni toliko, da bi se sama tješila.

— E, moj Hasane, to nije sigurno ...

— Kako da nije sigurno?! — pitao je Hasan takovom sigurnošću, kao da je cijelu stvar imao u svojim rukama. — Otac ne može ništa raditi, pa kad bi mene uzeli, i sama znaš, brzo bi naše ognjište opustjelo.

— Ne dao dragi Allah, da se to dogodi! Ta, ja mu se uvijek ... Nije mogla ni da izgovori, što je

htjela, jer joj se posljednje riječi ugušise u plaču i jecanju.

— Pa ne trebaš plakati, za Boga! Šta je, pa ako me i uzmu! Živa glava će sve pretrpjeti, tješio je Hasan, a ona je megjutim sva izmorena lagano otišla svojoj kući ...

V.

Osvanuo je ponedjeljak, 12. juna. Na jutarnjem nebu pokazao bi se koji oblačić, ali bi ga brzo nestalo. Sinoć je pala sitna, ljetna kišica, a evo od jutra tako lijepo vrijeme. Da nije tlo bilo mokro, ne bi se znalo, da je kiša ikako padala. Sunce je upeklo pa sve prži. Priroda se nekud okrijepila, upravo oživjela od ove kišice poslije dvomjesečne suše. Kukuruz je veselo dizao svoje perje u vis, a seljak sa srcem punim zadovoljstva prolazio pokraj njive i gledao tu promjenu na njoj. Prije bio kukuruz žut, listove objesio k zemlji, nekako tužno izgledao, a sada se ponosno ispravio, pozelenio. Listovi puni života i svježosti srše u vis.

Seoskim sokakom koracao je jedan starac od kojih 60 godina, napola bijele brade, povisok, obučen u čisto bijelo ruho, a preko ramena prebacio sukneni gunj, a uz njega je stupao mladić od kojih dvadeset godina, krupna stasa, crnomanjasta lica, a naušnice mu se bile istom pokazale. Osobito su ga resila dva garava oka, iznad kojih su se omotavale obrve kao dvije pijavice. To su bili Hasan i otac mu Imšir. Koračali su odmjerenim, ne previše velikim korakom.

— Eh, na moju dušu, ne bi se za našeg zekonju samo skinuo pred onolikim svijetom — reći će Hasan iza dosta duge šutnje, odmjeriv pri tom svojim pogledom oca.

— Šta ćeš, sinko: Što se mora, to ni teško nije. Da mi ne ćemo zakasnuti? U koliko je ono reko muhtar, da moramo kod škole biti? — očito zbušnjeno će otac.

— Čini mi se, u dva. Ne ćemo mi zakasnuti. Ta eno sunce istom što je dva konopca odskočilo.

Kad su bili blizu vrljika, što su bile namještene kraj puta, gdje je kolnik skretao s puta Osminoj kući, poče Hasan bacati pogled u bašču, što je okružavala Osminu kuću. U jedan tren zastade. „Ona je, vjera i Bog" pomisli Hasan u sebi. „Pa kako me gleda!" Zatim kao izvan sebe potrči za ocem, koji je već bio prilično odmakao.

— Šta je tebi, pa ti zaostaješ, dijete?

Hasan se na taj upit zbuni. Nije znao, šta da mu u taj čas odgovori! ali se najedanput sjeti, pa će: — Toka od opanka mi se odape, pa sam je sapinjao.

Ali Imšir se je već sjetio, šta je tu po srijedi.

Hasan se još jednom obazre. I gle: Eno se čevra njiše po zraku. Maše njome ona — Mejra. „A kako

je nevesela", pomisli Hasan, a i njemu istom što nijesu udarile suze na oči. Ali se je ipak tješio, nije se više obazirao na Mejru, a već su skoro i sašli s puta, pa će onda na cestu.

Mejra je nepomično stajala i gledala sve dok ih nije nestalo s vida, dok nijesu zamakli.

U to se začuje glas:

— Mejro!

— E, majko!

— Der amo; trebaš mi nešto.

— Eto me, eto odmah. — I za tili čas je doskakutala do kuće kao srna.

— Šta je majko? Šta ti trebam?

— Što su ti oči suzne? A, janje moje?

— Ta ništa! Znaš, majko, ja uvijek onako, kad...

— E, nije to uvijek. Ti si se puno promijenila... Prije si vazda pjevušila i od srca se smijala. Sad od tog ništa. Ha, sad se sjetih: To se je crv zavukao u srce, pa vrti, rovi, ne da mira. E, to je! To i ništa drugo!

— Šta tebi, majko, sve ne pada na um? Ta otkle da meni ...

— He, moje dijete, zna se kozi na rozi? Nemoj tako činiti, nemoj! Kad ga i uzmu: Ima pasa i osim šarova.

— Prođi se, Boga ti, majko! Ti opet uvijek zbijaš šale.

— Pa i da si! Drago ti je! Samo nemoj sebi ki-disavati.

Mejra se je stidjela majke, pa je samo čekala na zapovijed, što će raditi, pa da ide za svojim poslom, u samoću, jer joj je ona sad najugodnija. Napokon i to dočeka! Majka je uprav popretala kolač, pa će joj:

— Hajde pomuzi krave, pa ćeš ici ono haljina, što smo poparili, izapirati.

Mejra uzme dažvu i pogje toru, a neprestano je mislila o njem — o Hasanu ...

Sunce se počelo prema zapadu spuštati, pa je već skoro i užina. Mejri se svaki sahat činio dug kao gladna godina. Poslala je malog Bejtu Mahina u grad, da čeka, dok se Hasan pregleda, pa čim ga pregledaju, da joj dogje odmah javiti. Obećala mu je onu čevru, što ju je već davno bila našla, dati kao muštuluk. Do ručanice prolazilo vrijeme i kako i tako, a poslije baš nikako. Pa već i prvi suton nastupi, a njoj nikakva glasa. Ona izašla u voćnjak, pa iščekuje Bejtu. Poglede pune nade i ufanja upirala je na put, što je vodio podno njihova šljivika, dok joj mrak svojom koprenom nije zastr'ovi dika.

Najednom opazi, gdje se nešto putem bjelasa. Tijelom joj u isti mah prolete kao neki trnci, pa se odmah zatim izgubi. „Bejto je! Jest! On je! Šta li mi sad nosi?" pitala se je Mejra u sebi. Malo se osvijesti, htjela bi poletjeti preda nj, ali ne može. Bejto

se sve više i više primicao k njoj, ali je išao nekako nesigurno, glavu je oborio prema zemlji. „Bože, nekakova čudna slutnja, bojazan me obuzima. A i on nekako pognute glave ide" — govorila je ona u sebi. Pogje prema njemu.

Bejto brate, govori, šta je bilo! — saleti ga ona.

Dijete se uprav prepade; ne zna, šta da joj reče.

— Govori! Govori, šta je bilo, — ubrzala Mejra, te svaki čas postajala nestrpljivija.

— Bejto proždre nekoliko puta pljunku, pa će onda drhtavim i nesigurnim glasom:

— Vjera i Bog, uzet je. Šta ću ti krit, šta li ću ti šit?

— Šta? Uzet? Je li istina? — ona će kao izvan sebe u nekom iznenagjenju ...

— Tako je: sugjeno.

— Oh! zajeca, pa će glasno: „Pa zašto mi nijesi prije došao kazati?

— Nijesam ni ja znao do na jedan—da rečeš — sahat pred mrak. Njega danas ured najpošljednjeg pozvaše. Čim je pošao unutra, odmah ljudi zavikaše; „Njihov je!" U sobi, gdje su zatvoreni oni, koje uzmu orila se je pjesma:

„Pitaj majko, žali l' mene babo,

Što je mene oženio Švabo:

Puškom šarkom i ocem i majkom,

Kabanicom vjernom drugaricom."

Ne progje ni kolik što bi čovjek cigaru duhana ispušio, istom nastade vriska u sobi, a Hasan se još sasvim i neodjeven ukaže na pendžeru.

— Je li bio — prekine ga Mejra u pričanju — neveseo?

— Pa, čuješ, i jest! Pričinjao se je, da mu je svejedno, ali se je opet moglo vidjeti, da mu je žao. On bi more biti i zaplako, ali ga stid megju onolikim svijetom.

— Pa gdje je on sad? pitala je Mejra, gušeći se u plaču.

Imšir izagje vala odmah napolje, a on ostade gore u sobi: Kažu, da mu valja nakvu zakletvu dati. Ja nijesam čekao toga, nego sam odmah ovamo pošao.

— Nek si, dragi Bejto. — Izvadi čevru iz nje-dara, pa će pružajući mu je:

— Na, evo ti ovo, što si me poslušao. A sad moram u kuću, tražiće me. — To rekav, krene kući, utirajući suze na očima.

Bejto zaviri u čevru, smota je, pa krene i on kući...

VI.

Tri su dana prošla po viziti, a Hasan Mejri još ni jedan put nije došao, pa su je počele kojekakove misli obuzimati. Nu uza sve to je ona tvrdo vjerovala, da on nju voli nadalje. „Večeras je uoči petka; on će sigurno doći. Do sada valjada je imao neka-

kove pometnje ili je baš hotimice ostavio do noćas. Samo da hoće doći. Ja bih mu sve kazala. Da, sve, ne bih mu ništa prešutjela"— govorila je u sebi Mejra. „To je sve njegovo maslo. On je i bio uzrokom, da su ga uzeli: Šta — veli — kad njega uzmu, ženidba će biti zapriječena. On otić u vojništvo, a ona ostati. Sigurno ga ne će čekati, dok on odsluži. Ja ću je zaiskati od oca, a on će sigurno i pristati na to. I tako moj Mujica smiren. — Oh varaš se stara lijo! Zar se ja nazvat ženom Mujičinom, a nevjestom Mušanovom? Nikad! Voljela bih ostat i usidjelicom, nego to učinit. Ovdje ti beli, muhtar, ne će upalit." Tako je Mejra promišljala sjedeć sama u sobi uz otvoren prozor. „Šta, ja zar da se iznevjerim svom Hasanu? Bože, sačuvaj i zakloni! Ni za živu glavu. Zaboravit njega; onog zlatnog, slatkog Hasana?!" — Uzme jastuk, koji je bio kraj nje, stane ga grliti i cmokati! „Šta, da je ovo on" — pomisli. — Ah, što bi ga ovako, evo ovako zagrlila, pa onda nagledala se onih lijepih, medenih obraza", govorila je ona, pritiskujući sve jače i jače jastuk na grudi. Bila je najednom zaboravila svu tugu. Srdžba na muhtara i sina mu bila ju je pustila. Svi živci su joj u tijelu igrali. U obrazima ju je oblila krv, što joj je jako lijepo pristajala pri mješecini. Sva je drhtala od silnog uzbudjenja.

Kad je bilo oko jacije zbilja oćuti se šuštanje lišća u Kruščaku. Mejra se odmah sjeti, da je to on. Pa za to brže skoći, lagano na prstima se izšulja iz kuće i pogje Kruščaku.

— Hasane!

— Oj dušice!

— Ti li si?

— Jesam, Mejro! — Dogje do plota, komu je s druge strane bila Mejra, pa se nasloni na nj.

— A kamo te prije; zar me se tako sjećlaš? — ukori ga ona, šibnuv ga plamenim svojim pogledom.

— Nijesam mogao — vjeruj; imao sam posla! Ove kosidbe, vrag ih ne odnio, uzjahale za vrat, pa dahnut ne može ćovjek.

— Pa nijesi zar obnoć radio?

— I tog je bilo.

— ?

— Ti mi ne vjeruješ?

— Vjerujem, vjerujem, kako da ne bi? Ko bi još mogao biti, a da tebi ne vjeruje?

— Pa nijesam, vala, još nikog ni prevario.

— Samo mene.

— Tebe?

— Ja šta, neg mene.

— Šta?

— Ti znaš, šta.

— Ja ne znam.

— Znaš, samo se pretvaraš kao da ne znaš.

— Jok, vjere mi.

— E pa onda, ja ću ti kazati. Da ćeš me odmah iza Jurjeva voditi, a kad je već Jurjevo prošlo.

— Ali ti znaš, kakva je grana na putu bila.

— Znam, znam sve. Ali znam i još nešto drugo.

— Šta bi to drugo moglo biti?

— Radi se o nama.

— O nama?

— Ni o kom drugom, nego o nama. Ja ću ti sad sve kazati. Vi muškarci obićno kažete: Duga kosa, kratka pamet, ali se u tom vrlo često varate.

— Šta ti to na um pade?

— Ćućeš! Baš mi jućer reće Alija Suljina, da muhtar mene kani zaprositi za onog svog blencova.

— Za Mujicu?

— Jest za onog istog Mujicu, s kojim si se neki dan pobio. Od onda je ulomio zub na te. Pa šta misliš, ko te je u vojništvo otpremio? Niko drugi nego on, muhtar.

— Kako će me on otpremiti?

— Zar on nije mogao tamo njima kazati, da ti ne trebaš ocu, da je on zgodan i Bog zna što još? Oni mu kao muhtar povjerovali, pa te i uzeli.

— Boga mi, prilika je, da je tako.

— Ali ćekaj! Nije on htio da se na tom pomogne. On je htio jednim hitcem dva zeca ubiti. I tebe spremi u vojništvo, a onda poslije i mene za Mujicu.

— To ne smije biti!

— I ja kažem tako, ali sad je na tebi, da to sprijećiš.

— Lako je reći: „Na tebi je, da to sprijećiš", ali kako?

— To je bar lasno: vodi me!

— Ali ja moram ići - -

— I vratit ćeš se.

Hasan se malo zamisli. Digne glavu u vis, proćdre nekoliko puta pljuvaku, te brzo stvori odluku: „Odveću je, pa neka je kod oca i majke, dok se ja vratim, pa eto. A svakako i ostaju sami. Ona će im biti utjehom". Još jednom pogleda u nebo, a onda u Mejru, pa će:

— Dobro, ja ću te voditi. Ali znaš, ja se prije toga moram malo i spremi, a valja mi kazati Ibri i Zejnili. Oni bi sesigurno ljutili, kad bih bez njih to ućinio.

— A zašto da to odlaćemo? Ta davno su kazali: Što će biti jesenas, neka bude večeras.

— Meni je svejedno, samo će se oni ljutiti.

— Ne će, kad im kažeš, šta je bilo u stvari.

— E pa dobro. Onda ćemo još večeras. Hoćeš li?

— Hoću.

(Svršiće se.)

Gazanfer:

Njoj.

Gdjici L.—i.

Ko tajna slika rajske bašte, ko mile sanje,
Beskrajni Svemir ko velo predamnom se pruža.
U cvjetnom krilu mirisne bašte — o Ljubavić
Najmilije sanje Ti sanjaš u hladu ruža.

A grane rumene ruže pregiblju se Zemlji,
Da poklone se i Tvome afroditskom caru.
Ja drščučijem rukama držim vjenac ruža —
I nice padam i čeznem u ljubavnom žaru.

Taj vjenac će kitit Tvoju ambrozijsku kosu,
A ja Te vodit duž naših livada i gaja,
Ko kraljicu svoju. Ko jutarnju biser-rosu,

Što slavuji piju — ko slatki nektar cvjetni,
Ja slast ću kušat sa Tvoje usne. Glazba slavja
Pratit će nas do mitskih dvora, gdje žive sretni.

Dva života.

(Pripovijest.)

Napisao: Mirhab-Šukri Karišiković.

Jednog proljetno jutro, — bio je petak — ustali smo ja i moj drug Refik i pošli na šetnju malo izvan grada. Ptice su okolo po grmlju cvrkutale, slavuji biglisali, a ševe su u zračnim visinama — titrajući na laganim krilašcima — izvadjale svoje obične svakjutarnje melodije. Priroda je u opće oživila nekim novim životom, koji čovjeka u svoj zagrljaj mami poput djevojčeta u cvijetu svoje bujne mladosti. Ah, kako je krasno to proljetno jutro!

Mi smo šutke sve dalje i dalje išli. Refik se čisto naslagjivao! Bacao je poglede na sve strane, kao da je htio tu svu ljepotu prirode na svoje grudi privinuti. Čisto se nije htio obazirati na mene. Više sam ga puta za nešto priupitao, ne bi li se pustili u razgovor, ali on bi pri svakom mome upitu bio kratk, te bi se odmah opet zanio u one idilične slike.

Pa tome se doduše nisam ni čudio! Poznavao sam ga od djetinjstva kao čedo prirode, koje joj je vjerno bilo — nju ljubilo, u njenom zagrljaju živjelo, jer bi on znao za vrijeme ferija, kada bi se s nauka povratio — po mjesec i više biti negdje na selu, u planini. Ah, koliko bi mi puta znao pripovijedati o prirodi, o romantičnom i idiličnom životu, pa kad bih mu prigovorio, da previše ideališe i u fantastičnim slikama živi i uživa, znao bi me više puta napasti s riječima: „Ti si čovjek čudnovat! Ti ne znaš, što je život i u čemu se sastoji. Ti ne znaš, šta znači živjeti ... i t. d.” Ali ja bih na to ušutio! Tek gdje- kad bi zašli u neka naša pitanja i o tome po neko-

liko sati debatirali. O, kako bi se moj Refik znao zagrijati za neke naše životne potrebe, a osobito kad bi riječ bila o našem narodu, o njegovom kulturnom i prosvjetnom podizanju. Ali znao se je megjutim tako rarsditi, da bi najedanput svoj govor prekinuo i dugo dugo šutio, kad bi govorili o našem zastoju, o našoj nehajnosti i lijenosti, koja bi nam vrlo lahko mogla sudbonosne dane donijeti, kojima bi morali podleći pod priskom sadašnjeg vremena i njegovih bezbrojnih zahtjeva glede opstanka kako pojedinaca tako i cijele skupine, cijelog jednog naroda.

Refik bi o tome svemu znao stvarno govoriti i raspravljati, jer je bio u sve versiran, svoj je narod dobro proučio i u njegovu psihu pronikao, a povrh toga dobro sve njegove dobre i loše strane proučio kao i uvidio sve one zaostatke, koji nam naprijed ne daju, koji nam život ubijaju i našu egzistenciju uzdrstavaju. To je sve Refik znao, i o tome je radio na svakom koraku. Veselio bi se u duši, kad bi nekom nešto pomagao, kad bi nekog iz bijede izbavio i na pravu ga stazu uputio — veselio se, kad bi kakva lijepa ideja za dobrobit našeg naroda nikla, te bi za nju dan i noć radio i nikada se ne bi umorio, nikada ne bi žalio vremena u takove svrhe upotrijebiti. Baš radi te njegove radinosti i agilnosti, svako ga je poštivao, svako ga hvalio i veličao, a osobito, naši mlagdji ljudi, naša buduća narodna vodilja i narodna uzdanica, premda bi mnoge znao žigosati oči u oči radi lijenosti, nemarnosti i nerada oko podizavanja i svestranog jačanja našeg naroda u miloj nam domovini. Istina Refik bi znao više puta i prekoračiti granice u nekim stvarima, ali bi se opet dao vrlo lahko popraviti, samo kad bi se dotična stvar obratno njegovom mišljenju temeljito razložila ... dokazala ...

— Čuješ li, Refik! Hoćemo li malo onamo u Vinograd ... Mislim, da ćemo tu naći vrlo lijepe zabave, a nije kasno! Još se ni prve sunčane zrake nisu pokazale — ja ću da prekinem našu dugotrajnu šetnju i da ma kako bilo otpočnem razgovor.

— To je misliš tamo u Vinograd na „Murad” kako ono naše djevojke govore, — on će u smjehu, pošto je stao i okrenuo se prema meni, jer se bio od mene prilično udaljio.

— Jest! Taman tamo! Pa ćemo muradati — a biće i djevojaka na pretek, upadnem mu u riječ.

— Ali ja nisam nikada tamo išao. Ovo govorim iz čuvenja. Slušaj, sad ću ti reći, od koga prviput čuh za taj Vinograd ... za „Murad” ...

— Pa pripovijedaj, reci mi! brzo mu na to uletim u riječ, jer sam se bojao, da se opet ne bi dao onom idiličnom svome promišljanju .. pa bi i opet šutnja .. duga šutnja nastala. Megjutim opazih mu na licu neku naglu promjenu, činilo mi se, kao da se ovi čas u duši borio. Ali to ne potraja dugo. Najednom mu se lice opet razvedri, podigne svoj smjeli pogled pa će: „Evo slušaj! Jednog jutro, a to-

mu je već 3 godine dana — uranio sam prije nego što smo ovo jutro. Obučem se i odem šetati tamo preko Medreseta, pa upravim ravno za grad u kafanu. Bio sam sam .. Gdje i gdje susreo bih kakvog starca, kako se žuri na posao .. inače još svuda vladala je grobna tišina. Za gradom sjeo sam na onu klupu, znaš, na koju mi običajemo sjediti. Kahvedžija je istom bio ustao. Dobri moj Suljaga! Kako me odmah kafom poslužio.. kako me tim našim običnim jutarnjim pićem okrijepio. E, znaš! Čini mi se, kao da je dukata vrijedila. Zovnuo sam i njemu jednu crnu, pa pošto je ispeko, sjeo je kod mene i počeli smo razgovor. Ta znaš, da ja volim s njime razgovarati, jer i ako je čovjek od staroga kova — ipak se da popraviti, da se novom duhu prilagoditi, samo kad ko ima, koji će mu pomoći, koji će ga uputiti...

I vratio sam se! Skrenuo sam opet prema Sumbul-mahali. Megjutim već je bilo prilično odjutrilo. Ulice su malo živahnije bile ... i mladi ljudi išli su za svojim poslom. Tada sam ujedno susreo nekoliko puta naše ženskinje, kako sve u skupu po dvije — tri i više idu nekud Bakijama. Ah, kako su vesele bile, kako živahne! Nisam tada znao, kuda idu. Mislio sam: To mora nekakvi feferić ili nekakvo veselje biti. Šta ćeš! O tome se nisam zanimao, a u mahale još nisam bio počeo ići ... Dakle šta da znam i šta *mogf* sve da mislim? Nenadano na jednom uglu ulice izbi preda me jedna djevojčica! Mlada je bila kao kap! Nije se ni krila, jer je bila pod šalom... Upravo da se nismo sudarili.

Ona se vješto kao paunče ukloni, pogleda me osmjehnutim licem .. i htjede mi nešto reći — ali ušuti .. U taj čas mi se to mlado i još posve nevino djevojče tako pričinalo, kao da nije zemaljsko biće, nego kao da je angjeo s neba pao. Šta misliš! U taj mi čas na um padoše svi oni velikani, koji u pjesmi opjevaše kićenim opisom svoje ideale, ljepote pojedinih ženskih bića — ali mi se čini, da ni jedna od tih pjesama ne bi mogla predstaviti onu pravu ljepotu, ove mlade djevojčice. Čisto mi se misli ledile i ukočile nad onim njenim slatkim i vatrenim pogledom!

— E, kuda si pošla? Što tako hitiš? ja ću, po što je već htjela otići...

— Idem u Vinograd! Pa zar vi ne ćete? A gle, kako dvjevojke prolaze! Tamo je vrlo lijepo, ali ...

Htjela je još nešto reći, pa ušuti. Mene ove njene riječi još više opiše, jer vidjeh, da u tom mladom angjelu počiva nešto više,

— Šta ali...? Što mi ne rečeš? Mene to zanima, da saznam, —ja ću da prekinem šutnju.

— Ja ću vam reći. Tu više ima jedna džamija i tamo se kroz izvjesno vrijeme ide ranim jutrom na molitvu. Mjesto zovu Vinograd — a ono, što svijet traži „Murad“, pa dakle ako se hoćete namuradati — bujrum, a imaćete i zabave — i rekavši to, brzo se

izgubi u okrajnjem sokaku, pošto se nekoliko puta okrenula i slatko se nasmijala. Eto od tada znam da taj Vinograd ima i da tamo jutrom svijet ide. To mi je reklo ono posve mlado djevojče s takovim lijepim riječima, lijepim glasom, lijepim i nekud privlačivim pogledom, da mi se čini, kao da je evo tu pred sobom gledam, promatram njenu savršenu ljepotu i kao da plivam nekud u dubini njena osmjehnuta lica i primamljivog pogleda.

— Pa da li si kašnje to djevojče vigjao?, ja ću pošto sam tako pomno saslušao riječi svoga milog Refika, koji je sve to lijepo, živahno i nekud puna srca pripovijedao....

— Ne! Više nikad! Bog zna, gdje je sada!... uzdahne Refik i čisto se zanese nekud u teške misli .. To sam odmah primijetio.

— Ali možda ćemo je vidjeti!

— Pa šta onda? Bih li je mogao poznaći! Što misliš! Od tada je već 3 godine dana... Baš kad sam bio u šestom razredu ... to se je meni dogodilo. A svakako od toga ne bi nikako koristi imao.— Refik će malo tužnije okrene se prema onoj strani, gdje se ta scena izmegju njega i onog djevojčeta dogodila ... a ja sam megjutim pošao prvi i lagano smo se približavali opredijeljenom mjestu.

(Nastaviće se).

S. Firuz Muftić, Foča.

Nevoljnik.

(Slika s ulice.)

Bilo je to ljetnog popodneva, sjećam se dobro! Sunce je nasred neba stajalo, spuštajući svoje žarke zrake okomito na zemlju. Po cestama je svuda velika prašina, jer odavno nije kiša padala, a niti se je cesta poljevala. Vjetar kad-kad puhne i uzvitla cijele oblake prašine i sićušnog pijeska, pa ga svali na ono, što mu prvo u susret dogje.

U to doba prolazio sam s poslom jednom pokrajnjom ulicom, kojom je grobna tišina vladala. Nigdje nikog živa ne bijaše! Svjetina se razbjegla po kućama, kafanama i baščama, da ne gori u sunčanom žaru i da ne udiše zagušljivu prašinu. Nu samo na kraju ulice opazih jednoga metlara, koji je objeručke prihvatio brezovaču, pa smeće na hrpice prašinu, koju opet usprkos njegova rada i muke, talasi vjetra na sve strane raznesu. Umoran od napora spusti metlu na tle i sjedne na panj pred jednom zatvorenom kahvicom, istegne rukav od košulje i pobriše znoj s umornog lica. Za tim se podboči na desnu ruku i upre svoj tužni pogled u— metlu. Na prvi čas opazih, kako mu se čelo mršti i kako mu se duša s teškom misli bori. Pred očima mu je crna slika njegovih mladih dana, koje je uzaludno i u

raskalašenosti potratio, pa do nje opet slika visoke starosti, tjelesne slabosti, duševne klonulosti i kržljivosti, te savjest, koja ga pita: za što je mlade dane uzalud potratio, koja ga progona i u duši kao crv grize, što mora pod stare dane, a na ovakovom sunčanom žaru, gutajući gustu prašinu, po vas dugi dan raditi i ulice mesti, dok njegovi svjesni vršnjaci, koji su za rana obezbijedili staračke dane, sada mirno kod kuće počivaju.

On još jednom otare prašljivim rukavom znojno čelo pa se opet zadubi u misli, koje su mu ponovno stavljale pred oči iste one crne slike.

U toj duševnoj tjeskobi mislio je i na to, da bi se kako mogao iskopeljati iz toga teškoga stanja i položaja, ali je vazda do negativnoga zaključka dolazio.

Za to odluči, da se ukloni sa ovog svijeta, koji je „more jada i nevolja“ Ta šta će živjeti, kada je život tako gorak, tako težak, a osobito za njega, koji je izložen svagdašnjem teškom naporu i trudu, kojem je sudba odredila samo patnju i ništa drugo! I pri tim teškim mislima smrče mu se čelo, okićeno mnogobrojnim borama, oči se zakriješiše i kao da se pred njim ukaza nekakva crna neman, nekakovo zjalo, ponor

Ah, kakve se sve crne slike pred njegovim očima za toli kratko vrijeme izredaše!...

Ali na jednom se prenu... Pogleda oko sebe i sabravši se malo, nenadano mu se lice razvedri, posta nekud veselije, običnije, jer baš u taj tren kao da spazi pred sobom panoramu svoje sitne i mile dječice, za koju bi sve žrtvovao —pa i sami život svoj! Pa kako da svoj grozni zaključak izvrši i svoju miljenčad nemilozudbini preda?!

Jest — misli u sebi —od Boga je i zlo i dobro bogatstvo i siromaštvo, pa e da koji od mališana na selamet izagje, te cijeloz kući stanje obezbijedi. Ova misao još više mu razvedri lice, diže mu muku sa srca, ublaži toliku bol u duži, ojača ga tako, da je opet sa zadovoljstvom za brezovaču prihvatio i svoj posao nastavio ...

P. S. P.:

Uvehlom oleandru.

Nekad cvao oleandar
U mom gjulistanu,
A sad gledam mjesto njega
Suhu, голу granu.

Nekad cvalo na njem cv'jeće
Ružičaste boje,
Sad na stablu zapaštenom
Suhe grane stoje,

Ja sam negda zal'jevo ga
Biser-suzom sreće,
A sad lijem gorke suze —
Ar mi procvast ne će ...

P. S. P.:

Dugi čaši.

Rekla mi je, da će doći,
Kada prvi sumrak pane
I kad prva zv'jezda noći
Na azuru gore plane.

Ja je čekam pod pendžerom,
Al' zaludu — noć već pada-
Zv'jezda gore plami kr'jesom...
Noć je — mene pušta nada. -

Zv'jezdo sjajna i mjeseče,
Nujne sjene, tiha noći,
Bi li vi mi znali reći,
Hoće l' draga k meni doći?

S.—Asim:

Ptica.

Zima!... Na polju velika mečava. Nigdje živa stvora vidjeti: sve je našlo sebi zaklonište, ljudi u kućama uz toplu peć, a životinje se povukle u svoje stanove. Samo po gdje koju pticu možeš opaziti pod krovovima i po rupama, Ovaka jedna doleti i na moj prozor. Sva je mokra,... drhće ... Pribila se uz hladna okna i proviruje tugaljivo u sobu. Rekao bi da moli: „Smilujte mi se! Pustite me u sobu! Spasite nastradalog Božjeg stvora!“

Gledajući je, oledeni mi srce u grudima. Ustanem i približim se k prozoru, da joj otvorim, da ju spasim, ali se ona najedanput poče kretati... Ugleđala je jato svojih drugarica. Oh! kako najednom posta vesela i živahna! Strese sa sebe snijeg i — koliko što bi okom trenuo — poleće k njima.

Jadnica! Možda se bila odmetnula od svoje družine i zalutala. ...

Kako sam veseo, kako mi srce veselije kuca, gledajući je spašenu i veselu megju njenim drugaricama!

A kako bih tek veseo bio, da i svoju zalutalu braću vidim u kolu i zagrljaju sa ostalom svojom braćom! Za jedan dobar korak bili bi bliži k spasu našem i sreći mile nam domovine.....

ZRNJE BISEROVO.

Prikupio: S. F.

Glava je mudrosti Boga se bojati.

Ako hoćeš, da ti je savjest mirna, neka ti je namjera čista.

Koji čovjek vjeruje, da Bog sve vidi, on ne će ni javno ni tajno griješiti.

Lijenost i besposličarenje ključ su nužde i nevolje.

U uzrujanosti niti sudi, niti koga kazni, jer u uzrujanosti nestaje razuma.

Čovjek sa zijanom sjeda, ako sa srdžbom ustaje.

Ljutnja je slatka, ali joj je plod gorak; a savjet je gorak, ali je plod njegov sladak.

U dženet se sa samim bogoslužjem ne će unići, nego uz to treba i čisto srce imati.

Kada jedna stvar iz ruku ode, onda joj se vrijednost sazna.

MUDRE IZREKE.

Pribrao: O. A. Balić.

Najplemenitije plemstvo jest lijepa naobrazba.
Hazreti Ali. (r. a.)

Čovjek uživa trajno i mirne duše samo ona dobra, koja je skupo platio trudom i naporima.
Pridom.

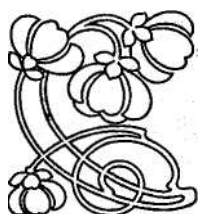
Ako mi u vremenu živimo, to moramo s vremenom i napredovati. Mi moramo s vremenom napredovati, inače će nas vrijeme za sobom vući. Blago onom, ko dragovoljno ide.
Herder.

Ko suviše mnogo promišlja, od tog ne očekuj mnogo.
Šiller.

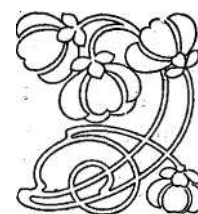
Dvije polovine čine doduše jedno cijelo, ali upamti: od onoga, što je polovno ragjeno, ne biva cijelo djelo.

Ko je samo polovno zdrav, može kazati, da je bolestan.
Rikert.

Sloboda nije ni pravo, ni činjenica, ona je nagrada, najveća nagrada, koja sobom nosi najviše sreće. Ko je ne osvoji, taj ne će okusiti ni jedne duboke ni trajne radosti života.
Payot

Narodne umotvorine.

Dilber Meho i Fatima mlada.

Pribilježio: Hajrudin.

Meho gleda u mahali zlato
Meho gleda, a majka mu ne da:
„Progi se, Meho, Fatime djevojke,
Jer su njojzi četiri mahane:
Prva joj je, moj sine, mahana,
Jer u Fate ruku neimade;
Druga joj je, moj sine, mahana,
Jer je Fata u struku malena;
Treća joj je, moj sine, mahana,
Jer se Fata bjeli i bakarni;
Četvrta je njezina mahana,
Jera često izlazi na vrata. —
Majka će ti bolju isprostiti
Rukatiju, rukom bogatiju".
Sin Mehemed majci odgovara;

„Mila majko, ne griješi duše.
Nije blago ni srebro ni zlato,
Već je blago, što je srcu drago". .
Ode Meho l'jepe Fate dvoru,
Kad mu Fata bješe za gjergjefom.
Gjergjef joj je od krm'zli merđžana,
A na njemu Dubrovočko platno
U ruci joj igla od bilura,
A u igli svila od Misira,
Ispletena venedinskim zlatom.
Sjeo Meho pokraj ljepe Fate,
Pa joj broji po gjergjefu grane.
Dok još Meho kod Fate bijaše,
Majka mu je isprosila zlato.
Kad eto ti tanke robinjice:
„Hajde Meho, tebe zove majka,
Dovela ti lijepu djevojku.
I ljepša je i viša od Fate,

I boljeg je roda i plemena".
 Ljepa Fata njozi progovara:
 „Bježi dvoru, tanka robinjice,
 Srdit Meho da te ne okara,
 Oštra čorda da te ne obreže!"
 Ode dvoru tanka robinjica,
 Dok eto ti ostarjele majke:
 „Hajde dvoru, sine Mehemedo,
 Majka ti je dovela djevojku".
 Vadi svoje dojke iz njedara
 Haramljuje materino mljeko,
 Ako ne će svom bijelome dvoru.
 Prepade se hrane materine,
 Podje Meho svom bijelu dvoru,
 A zaplaka lijepa Fatima:
 „Vidi Mehe, vidi hainina,
 Koliko se meni zaklinjao,
 Da se drugom oženiti ne će".
 Progovara Meho, momče mlado:
 „Ne ću Fato, života mi moga,
 Života mi i tvoga i moga,
 „Ili s tobom, il zemljicom crnom!"
 Ode Meho svom bijelom dvoru;
 I uljeze u gjerdek djevojci,
 Pa on uze sedefli tamburu,
 Sitno kuca tanko popijeva
 A u svaku Fatu pripijeva:
 „Sada misli moja dilber Fata,
 Da djevojci bjelo lice ljubim.
 Nijesam, Fato, tebe ne želio
 Već se opet tobom oženio,
 Ne na ovom već na onom svjetu".
 Pa govori lijepoj djevojci:
 „Digni duvak sa bijela lica".
 Ona diže pulli duvak s lica,
 Sinu lice kao žarko sunce
 Grlo bjelo sjajna mjesečina,
 Progovara Meho momče mlado:
 „Lijepa jesi i viša od Fate
 Ali nijesi mome srcu draga
 Kao što je moja mila Fata".
 Pa zaklinje lijepu djevojku:
 „O tako se u sreći smirila
 Ne u ovoj, već u drugoj, mlada,
 Ti ne cvili dok zorica svane
 Dok ne svane i sunce ograne,
 Nek se moja braća naigraju,
 Nek se moje seke napjevaju,
 Nek se moja naveseli majka.
 Pozdravi mi moju milu majku,
 Nek me kuplje od ruže gjujsijom

Nek opremi što — god ljepše može,
 Nek mi pusti perčin niz nosila,
 Što no ga je Fata uzgojila.
 Tri je zlatna češlja salomila,
 Dok je meni perčin odgojila.
 Nek sakupi sve moje jarane,
 Nek me nose kroz gornje sokake
 Ispred b'jelog Fatimina dvora
 Ne bi l' Fata perčin raspoznala".
 Uze Meho oštrog handžara,
 Pa se udri u srce junačko —
 Kako se je lako udario
 Na nožu je srce izvadio.
 Kad u jutro bijel dan osvanu,
 Dan osvanu i sunce ogranu,
 Progovara Mehmedova majka:
 „Vidi Mehe, vidi hainina,
 Kako mu je zlato omiljelo"
 Zatim ode na bijelu kulu,
 U vrata je nogom udarila,
 Sama su se pusta otvorila,
 U krvcu je majka zagazila,
 A zacvili lijepa djevojka:
 „Bog t' ubio Mehmedova majko,
 Što ga nisi Fatom oženila,
 Jadna si ga jutros poželila"
 I kaza joj želje Mehmedove.
 Majka skupi Mehine jarane,
 Pa ga nose kroz gornje sokake.
 Uto doba Fata na pendžeri,
 Kad je ona perčin ugledala,
 Ona pade na demirli pendžer.
 Misli majka, da se prenemogla
 Al' je Fata dušom preminula,
 Pa zakuka Fatimina majka,
 Ona kuka kano kukavica
 A previja kano lastavica
 Pa dozivlje Mehine jarane,
 „Stan'te malo Mehini jarani,
 Pričekajte drugoga mejjita"
 Zajedno ih u grob ponesoše
 Zajedno im raku iskopaše,
 Kroz raku im ruke sastaviše
 A u ruke rumene jabuke,
 Kad se prenu nek se poigraju.
 Više Fate rumen ružu sade,
 Više Mehe vinovu lozicu
 Podno noga vodu navratiše:
 Ko je rumen nek se ružom kiti,
 Ko je gladan, neka se najede,
 Ko je žedan neka se napije.

Pripovijetke iz naroda.

Noširevan i hamal.

Noširevan bijaše jedan od najslavnijih perzijskih vladara, koji se je danom i noću trudio, da širenju demoralizacije (izopačenja) na kraj stane, koja se je tada megju svim slojevima naroda bila ukorijenila. Jednog dana ode car u tenefus sobu na odmor te sjednuvši uz prozor, nepomično gledaše, kako svjetina vrvi, ali mu na jedan put oči uteku na jednog hamala, koji je pjevajući, go i bos na kišovitu vremenu ispod carskih saraja brzim koracima jurio. Car se tome slučaju veoma začudi, te naredi, da se taj hamal odmah preda nj dovede. Ta mu se naredba za čas izvrši. Čim hamal stupi u sobu, car ga zapita za uzrok veselja. Hamal na to izvadi iz džepa jednu bocu, koja bijaše napunjena nekakovom tekućinom, pa mu reče: „Ova se tekućina zove mest (veselje) a kad je čovjek popije postane ser-hoš (ve-sele glave).

♦ Caru se to svidje, te kupi tu tekućinu, da joj narav sam prouči. Pošto car otpravi hamala ispred sebe, uzme tekućinu te je popije. Do malo mu se počne čud mijenjati, kao da se u razna bića pretvara. Najprije počne pjevati, za tim buncati, a najposlije ga san savlada, te zaspri. Kad je sjutra dan ustao, glava ga je boljela, a i savjest grizla, kad su mu ukućani kazali, da je nepristojne riječi u pijanstvu izgovorio. Sad se car sjeti onoga hamala, koji ga je u toliku sramotu strovalio, te naredi odmah da mu se preda nj dovede, da mu žao za sramotu vrati. Kada hamal stupi pred cara, duboko se nakloni i na označeno mjesto stade, a car ga prezreno pogleda i reče mu: „Kako se smjede usuditi zlikovče, da prodaš caru bolest mjesto veselja"? Pošto hamal sazna, šta se je caru dogodilo od njegova pića, prepade se zlih posljedica, te mu se poče ispričavati. „Istina je, care, da se čovjek lahko razboljeti može iza pića, koje živce razdraži i oslabi, ako i malo ozebe, ili se - ne naspava, ali ništa to ne bi bilo, kad bi se opet natio, čim ga je piće popustilo". „Pa bih li ja ikada mogao da ne pijem, a da opet veseo budem, kao pri piću sto sam veseo"? upita ga car. „Bi care, samo onda tako mogao ostati, kad bi do mog stanja (hamaluka) dotjerao, te ga nemao za što kupiti", odgovori hamal i s tim se nakloni i ode svojim poslom. Car pošto je sam iskusio, da je piće sredstvo, kojim se demoralizacija širi, izda naredbu, kojom zabrani pravljenje i prodavanje pića.

Ko što čini, sve sebi.

Priča se, da je bila jedna žena, koja je uza svaku riječ, kao uzriječicu govorila: „Ko što čini sve sebi". S te uzriječice je svjetina „Svesebom" prozva i mjesto svoga vlastitoga imena, Svesebom se do smrti zvala.

Jednoga dana dogje Sveseba u komšiluk jednoga bega ženi, kad joj je muž nekuda na put bio otišao, a i sinovi joj se u lov opremili i krenuli. Sveseba boraveći dane kod begovice, bijaše joj sa svojom uzriječicom dosadila te begovica naumi, da je otruje, da je se tom zgodom kurtariše. Jednoga jutra urani begovica i skuha pogaču, u koju je otrova umijesila. Kad je iza podne Sveseba kući krenula, begovica joj dade otrovanu pogaču, veleći joj, da kod kuće imadne šta večerati.

Vraćajući se begovi sinovi iz lova, ne mogoše od gladi do kuće doprijeti, te se uz put Svesebi uzvrate i zaišću jela da glad ublaže. Sveseba im da onu pogaču, koju joj je njihova mati dala.

Kad su bezi pojeli pogaču, krenuše kući, te nijesu ni preko kućnoga praga prešli, zavale se oba i umru.

Kada se je stvar ispitala, doznalo se, da im je njihova vlastita mati smrt priredila, a Sveseba da je nevina i da nije ona ničemu kriva. Sveseba dok je živa bila, vazda je svoju uzriječicu govorila, koja se je megju narodom kao poslovice ukorijenila: „Ko što čini, sebi čini!«

pribilježlo: s

Karakušina osuda.

Priča se, kako je nekakav čovjek — u staro doba — došao na tužbu Karakušiji, koji se potuži, da, mu je neki čovjek izbio oko.

Karakušija pozove dotičnoga i osudi, da se i njemu iskopa oko, dakle jedno za drugo: kisasuna kisas. Osugjenik ga zamoli riječima: „Molim te, da me samo časak saslušaj! Ja sam po zanimanju terzija, pa će mi biti šteta, ako mi se oko iskopa, jer mi trebaju obadva. Ja imam jednoga susjeda, koji je lovac, njemu ne treba nego jedno oko. Pa ako je moguće, da se njegovo oko iskopa mjesto moga" — na što Karakušija i pristane i dotičnom lovcu bez ikakva suvala i bez ikakve krivnje oko izvadiše.

Za to se rekne megju našim narodom, kad bude što tomu slično: „To je hukjmi Karakuši". (Karakušina osuda).

Pribilježio: A. R.

ZDRAVLJE.

Tjelasna njega naše školske mladeži. Kad dijete pogje u školu recimo od 6 ili 7 godine pak do 14 ili 16. god. ovo doba računa se u mladenačko, kojemu treba posvetiti najviše njege i pažnje. U ovo doba mora se kod djeteta na sve paziti, jer što se u ovim godinama postigne — a to je svakom djetetu kao osnova za daljnji njegov duševni i tjelesni razvoj — to mu je dobrobit svega kasnijeg života. Tjelesna njega potrebna je jednako kako muškima tako i ženskim. A da se to postigne, potrebna je primjerena hrana i čist zrak, dostatno gibanje u čistom zraku, gimnastika, plivanje i kupanje, prostrano i ne suviše topla odjeća. Ako pružimo djetetu sve ovo, što navedoh, onda se se od njega može nadati, da će mu se i duševni rad valjano razvijati i da će danas — sutra biti na ponos u prvom redu svojih roditelja, a kasnije na sreću svoga naroda i svoje domovine.

Što se tiče hrane mora se na to paziti, da se u što većoj količini daje, jer u tom razvoju svakako je potrebno, da dijete što izdašnije hrani svoje tijelo. Hrana ne smije ni prehladna ni zaparena biti, te ni suviše kisela ni slatka. Voće je vrlo dobra hrana, ali mora biti zdravo, potpuno, zrelo. Od pića je najslagja dobra voda, ali i pri tome se mora imati na umu, kad je dijete ugrijano, da vode ne pije. Isto je tako i mlijeko zdravo piće, te se djeci u ovim godinama mora davati u što većoj mjeri. Razmućeni med ili razni sokovi dobro su piće za vrućih dana. Mladeži ne smije se nikako davati alkoholnih pića, jer to ubija i duh i tijelo njegovo.

Mladež, a osobito školska, mora se što više kretati u svježem zraku, jer školske prostorije, pa makar kako bile uregjene, obiluju sa pokvarnim zrakom, koji je na uštrb mladenačkog tijela, zato potrebno joj je, da se za odmora prošee u čistom zraku. S toga mnogo školski dvomjesečni praznici doprinose, da se naša školska mladež duševno i tjelesno okrijepi pa je osobito onima, kojima je Bog dao te mogu, da svoju dječicu pošalju u planinu, gdje će u izobilju imati čistog svježeg zraka, koji će ga u velike okrijepiti. Ovo je potrebno takogjer i za onu mladež, koja se nalazi po većim gradovima, gdje s dana u dan guta silnu prašinu s gradskih ulica.

Slobodno kretanje, skakanje, trčanje, gonjenje, vikanje, pjevanje, nabacivanje i slično mnogo pomaže tjelesnom uzgoju, ali to treba da se izvršuje u čistom zraku, jer time trostruko potpomaže tjelesni razvoj.

Kod nas su uvidjeli i stariji mladići, da je neophodno nuždan tjelesni uzgoj, te osnovaše „Sokolske

družine“, gdje po nekim ustanovljenim pravilima njeguju sve dijelove svoga tijela, te ga time učvršćuju i jačaju. I ovo bi sredstvo bilo vrlo dobro za našu učeću mladež. Doduše opstoji kao predmet po svim zavodima: gimnastika, koja na žalost ne donosi željenog cilja jer u dva sata sedmično ne može se Bog zna što postići. I sa ovog gledišta trebalo bi se malo više pobrinuti, jer: „Mens sana in corpore sano“. (U zdravu tijelu, zdrav je i duh).

Pranje ljudskog tijela je od velike koristi za tjelesni razvitak. Trebalo bi djecu privikavati, da peru svoje tijelo u hladnoj vodi najmanje sedmično jednoć. Za ljetne zapare i svaki dan. Plivanje je od velike koristi za razvoj mladenačkog tijela, jer kretnja u vodi kod samog plivanja pospješuje cirkulaciju krvi, kroz pojedine dijelove tijela, a time ga hrani i jača. Kod kupanja potrebno je, da se zapamti ovo: Nikada ne idi ugrijan naglo u vodu, nego se malo odmori, te onda pogji, opravši glavu i prsa, pak ti voda ne će naškoditi. U riječnoj vodi, ako ne znaš dobro plivati, ne kupaj se! Dubljinu vode moraš dobro poznavati, ako si se nakanio u njoj kupati.

Za mladež izvrsno djeluje morska voda, te ako se kod kuće kuplje, potrebno bi bilo malo soli u vodu staviti, jer ovakova voda rastvara lakše pore, koje izlučuju znoj, a baš to je potrebno čisto i u redu držati.

Sad ćemo još nekoliko reći o samoj odjeći, jer i to upliviše na tjelesni uzgoj.

U prvom redu se mora misliti na rublje, koje se najviše kvari izlučivanjem nečistoće iz tijela. Zato ga treba što češće mijenjati, a najmanje jednom u sedmici, a za vrućih dana i dva i tri puta na tjedan. Gornja odjela moraju biti pristala, a ne da su možda preširoka ili pretijesna. Osobito se mora paziti na to, da se oko vrata ili oko pasa ne steže, jer time sprječava cirkulaciju krvi. To vrijedi i za mušku i žensku djecu.

Odjela ne smiju biti predebela, a ni previše lagana, nego se mora udesiti tako, kako će odgovarati onom mjestu, gdje se čovjek nalazi. Najviše se mora paziti i na doba godine, jer ljeti treba lagano i tanko, a i prostrano, dočim zimi toplije i pristalije odijelo.

Prostorije, gdje obitava učeća mladež poslije škola, moraju biti vidne, čiste i prostrane, pak će u ovakovim stanovima zdravlje cvjetati.

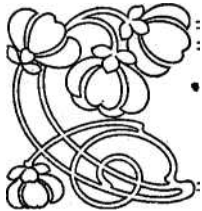
Kao što je potrebno često presvlačenje, tako isto je potrebno često mijenjanje rubenina oko posteljine. Voda nije skupa, te se s malo truda može u

potpunom redu čistoća sačuvati, koja daje polovicu zdravlja.

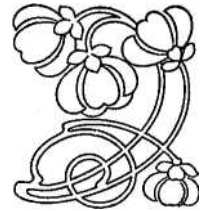
Naša uzdanica je mladež, a osobito ona, koja se nalazi po školama, te joj treba tjelesna njega, ako hoćemo da imademo čvrst i zdrav naš mlagji naraštaj — naše buduće gragjanstvo, pa za to trebamo, da tu

našu uzdanicu podignemo i učvrstimo u njenom primitivnom razvitku, a to se najlakše postizava izdašnom hranom, čistoćom i svježim zrakom. Eto to troje nek je na umu, pak će od naše mladeži biti kremenjaci, a ne mlitavci i zakržljali bijednici.

Hodža.

LI STAK

Riječ-dvije našoj učećoj mladeži.

Nakon deset mjesečnog napornog rada dogjoše i ferije, preko kojih će se naša učeća mladež nižih, srednjih i viših škola odmarati puna dva mjeseca, da opet novim prikupljenim silama uzmognu nastaviti svoje študije. Ovima na ovom mjestu hoćemo riječ-dvije da reknemo.

Svaki sin ovijeh zemalja mora da nastoji, da ovu zemlju podigne, da uznastoji, da prosvjeta prodre u najniže slojeve našega zapuštenoga naroda, mora gledati, da pismenost zagje i u najzabitniju kolibicu, jer pismenu čovjeku otvoren je horizont, pružena i podata sredstva napretku i prosvjećivanju kako pojedincu, tako i i množini. S toga bi trebali naši učenici srednjih, a pogotovo oni viših škola, da u svom mjestu, odnosno u svojoj bližoj okolici otvore za vrijeme praznika analfabetske tečajeve, da na taj način pripomognu prosvjećivanju naroda. I ovaj trud biti će mu nagragnjen, te mora odmah svoj početak javiti kotarskom predstojniku, a kad završi svoj posao mora istoga pozvati, da prisustvuje izpitu, te će za svoj rad dobiti na svakog učenika, koji se pokaže, da je naučio čitati i pisati — 4 K, a za svaki svoj sat rada po 1 K. Eto na taj će način doneklen i nagragnjen biti, a neka mu je najviša nagrada ta, što je vidio u lijepom uspjehu svoje zadovoljstvo, jer je radio za svoj narod — za svoj muslimanski elemenat.

Druga bi dužnost bila svakog sveučilišnog gragjanina te srednjoškolskog učenika, da za vrijeme ovijeh ferija nastoji u svom mjestu i okolici, ne bi li pribavio što više članova našem jedinom humanitarnom društvu „Gajretu“. S toga bi svaki od učeće mladeži mnogo doprinio ovom našem prosvjetnom vrelu potpomaganja, ako bi našao samo po jednog utemelitelja ili najmanje 5 prinosnika. To nije težak posao. Naša učeća mladež morala bi nastojati, da u svakom

dućanu nagje artikle, koje izdaje naše miljenče „Gajret“, jer time indirektno pomaže svoje.

Eto, mladeži draga, ovim načinom imaš pune ruke posla, pa gledaj, da za ovijeh školskih praznika ne budeš skrštenih ruku, jer od svakoga od nas traži naša mila domovina pomoći, a najviše u prosvjećivanju našega naroda, pa gledaj, da na svakom svom koraku makar i savjetom pomogneš napretku i blagostanju svoga naroda, svoje domovine. Pred oči ti stavljamo sliku, kako češ najlakše da se odužiš svom narodu i svojoj zemlji, pak ako joj makar i nešto vrlo malo daruješ od onog, što posjeduješ, vjeruj, da si veliko djelo i dobročinstvo učinio.

Ovim te retcima — uzdanico naša — podsjećamo na posao, a pouzdano se nadamo, da ćeš se objeručke latiti istoga, te tim koristiti svome rodu, svojoj rogjenoj grudī.

Prijatelj svog milleta.

Vitez Bilinski u Herceg-Bosni. Zajednički ministar financija, upravitelj Bosne i Hercegovine Njegova Preuzvišenost dr. Leo vitez Bilinski posjetio je Bosnu, te je od 7. do 25. juna probavio u Sarajevu, a otalen preko Mostara u Monarhiju. 25. juna je stigao u Mostar gdje je 26. posjetio veliku gimnaziju, jubilarnu osnovnu školu, gradsko poglavarstvo, električnu centralu, te vrelo Radobolje i Bune, gdje je usput posjetio i podrum Jelačića. I u Sarajevu i na Ilidžama je Njegova Preuzvišenost pregledala mnoge kulturne ustanove, te se osvjedočila na svoje oči o našim prilikama.

Veselilo bi nas, da je njegova Preuzvišenost zašla i u naša sela, te se na svoje vlastite oči osvjedočila o stanju našeg naroda. Osobito nam je mило, što je novi ministar, svojim nastupom kao upravitelj ovih zemalja, uredio u zemaljskoj vladi posebni odio: bogoštovje i nastavu. Ovo nam daje garancije, daće se intenzivnije poraditi oko uregjenja i podizanja škola, kao i vjerskih ustanova u našoj lijepoj domovini.

Ovoliko smo mogli sa nekom radošću pribilježiti, jer poznavajući naš millet, koji treba kulture, a

ova ustanova nam garantuje, da će se bržim tempom poraditi oko toga, kako će se naš zapušteni narod prosvjetno i moralno ozgojiti, te se osoviti na svoje vlastite noge, jer mora da mu leži na srcu: Prosvjetom slobodi!

Književnost.

Na znanje. Molimo sve pisce kao i izdavatelje knjiga i u opće kakovih časopisa, da nam izvole iste na naše uredništvo slati, pošto ćemo otvoriti rubriku za prikaze i ocjene raznih knjiga i izdatih djela.

M, Milinović: „Ko je provodadžija?“ šala u jednom činu 1—36 str. osm. Naklada pisca. Cijena 1 K.

Narodna pozornica jest bez svake sumnje jedno vrlo zgodno i uspješno sredstvo za kulturno-prosvjetno podizanje naroda. Poučni komadi izvedeni na pozornici i praćeni valjanom mimikom, živo se usjeku u dušu i daju mu poriv za ozbiljno i trijezno razmišljanje, dižu ga iz one letargije i indiferentnosti, koja je na žalost reć' bi srasla s našim narodom i prouzročila mu onaj očevitni moralni i materijalni nazadak, dok zabavni komadi hrane i oplemenjuju dušu naroda i daju mu smisla za viši duševni život, koji mu smisao skoro potpunoma manjka. Upravo s ovoga razloga morali bi svi, koji se osjećaju pozvani, da rade na kulturno-prosvjetnom podizanju naroda, svrnuti pozornost na ovo snažno sredstvo za odgoj naroda. Pojedinci društva i korporacije morali bi se zanimati i širiti narodne pozornice i aranžirati narodne predstave, gdje se samo može.

Naravno, uspjeh će se tek onda polučiti, ako budemo imali lako obragjenih dramatskih komada sa zabavnom i poučnom sadržinom, koja će što snažnije i blagotvornije djelovali na narod. Pri izboru komada za narodnu pozornicu svaki pravi prijatelj i prosvjetitelj naroda mora biti oprezan i raditi s nekim stalnim ciljem, a ne onako bacati sve bez razlike pred narod. Pri tom ne smije se nikako računati s tim, što bi možda momentano godilo ili rado bilo primljeno od nižega naroda. S toga svaki ozbiljan prijatelj i odgojitelj naroda radit će proti onim spekulantima ili burzerima, koji računajući sa neodgojem i nišim neplemenitim nagnućima čovjeka, daju narodu ono, što ga ne oplemenjuje i ne podiže, nego kvari i ubija.

Treba nam djela za odgoj naroda sa valjanom sadržinom u narodnom duhu. Glasovitiji dramatičari malo su ili nikako ovakovih djela spisali u našem jeziku. Oni su više računali na višu gradsku publiku i za njih djela stvarali, dok su moguće držali, da njihova dramatska djela pisana za narod ne će imati progje pak su se od toga opstinirali. Istom kod pjesnika, koji su uže skopčani s narodom ili svojim

životom ili službom, vidimo težnju za pjesničkim stvaranjem iz naroda i za narod. Ni ovih nemamo do sada puno. Poslije Ekrema i Kuzmanovića javlja se na ovom polju Marko Milinović pučki učitelj po drugi evo put, prvi put sa »Amanetom" a drugi put evo sa »Ko je provodadžija?!" koje djelce dobismo na ogled.

„*Ko je provodadžija*“, jest karakterna vesela igra u jednom činu, a sudjeluje deset lica. Sadržaj je uzet iz gragjanskog života, a prikazuje nam s jedne strane onu ukočenost i prefriganost (Lucija), što se često krije u gospodskom životu, a s druge strane nespretnost i protivnost gragjanskoj etiketi skopčanu ujedno sa lukavosti (Lujko). Supruga umirovljenog gruntovničara A. Ramerskoga Lucija htjela bi po što po to udati svoje dvije sestrične Veroniku i Mandalenu. Lucija, pravi majstor u lovu na mladoženje, prireguje češće sa svojim sestričnima „Theeabend-e", na koje poziva mladu gospodu, ne bi li zaručila svoje sestrične sa kojim od njih. Čisti izdaci na „Theabende" kao i to, što njegova supruga radi snubljenja dobiva ime provodadžija, ljuti Ramerskoga i on bi htjeo svemu tomu učiniti kraj. U tomu pomaže mu njegov sluga Lujko Bubalo. Lujko to udesi sve tako, da se na koncu Lucijine sestrične ne zaruče sa snubljenom gospodom liječnikom Pitićem niti sucem Majićem, nego s nekim posve drugim a to je Franz Trempe, trgovački putnik i Nikola Doboš, bankovni činovnik. Odatle Lujko postaje pravi provodadžija, koji za tu svoju zaslugu dobiva za zaručnicu Katu služavku Remerskoga. I to je konačni rasplet igrokaza, kojega smo očekivali.

Ova vesela karakterna igra odlikuje se osobitom lakoćom narodnoga jezika i stila. Što se tiče lica, glavno je lice Lujko dobro ocrtano i možemo reći, da je jedini on predmetom komike i smijeha, dočim nuzgredna lica puno su slabije ocrtana i često čine dojam kao da su to figure za nuždu, da se može radnja razvijati. Pisac je mogao i više istaknuti i njihov karakter i dati im širu ulogu. Po svemu čini dojam, kao da se je pisac pri obradbi ovoga komada morao žuriti. Još u prizoru 17. pri kraju, gdje se govori o „Urlapu" i kupanju, ono kupanju moglo je izostati, a da komad ne bi izgubio ništa od komičnosti, jer mi ne vidimo velike komičnosti u onom pripovijedanju Lujkinu, da se muški i ženski zajedno kupaju, dapače imao sam priliku gledati izvedbu ovoga komada i posmatrati publiku, kod koje je ovo mjesto, na mjesto smijeha izazvalo neugodno i nenadno uzbujenje. Inače djelce je za preporučiti osobito za narodne pozornice. Mi se nadamo, da će nas g. pisac i još sa kojim krasnim komadom obeseliti.

D.Z.

Kulturne bilješke.

Za „Gajret“. Upravni odbor „Gajreta“ sazvaio je glavnu godišnju skupštinu za 7. jula t. g. u Sarajevu. Pošto mi muslimani vidimo s dana na dan sve veću korist od potpomaganja naših gjaka po srednjim i višim školama, to bi ova skupština morala biti što brojnija, da se na taj način zasnjeđoči, da smo svom dušom zauzeti za ovo humanitarno društvo. Najmanji kutić naše lijepe i prostrane Herceg-Bosne ne bi smio biti, a da nema povjerenika, koji će megju svojim narodom propagirati ovu ideju i koristi od ovog našeg miljenčeta—Gajreta.

Koliko se može vidjeti, i ovaj je odbor sa velikim marom i zauzetnošću poradio, da se što više samo društveno stanje podigne, a tako se isto nadamo, da će i novi upravni-odbor propagirati istu ideju, da bi se na taj način što više učećoj mladeži priskoćilo u pomoć, a osobito na današnjoj skupoći.

„Gajretu treba materijalne potpore, a odbor će znati s tim manipulirati — i otrta će biti mnoga suza siromašnog mladića-ućenika. Na svima je nama, a i na učećoj mladeži, osobito, koja dolazi na ferije s višokih škola, da u svakoj zgodi nastoji, da se što više skupi za naš „Gajret“, jer: zrno do zrna, pogaća!

Hodžinske štipendije. Zemaljska vlada sa Bosnu i Hercegovinu raspisala je natječaj, da će se početkom škol. godine 1912./1913, podijeliti nekoliko štipendija po 400 K godišnje onim učenicima islamske vjere u gimnazijama u Sarajevu, Tuzli, Bihaću i Mostaru, koji su voljni po svršenim gimnazijskim naukama posvetiti se ulematskom staležu i u tu svrhu ili za svršene donje gimnazije stupiti u šerijatsku sudačku školu u Sarajevu, ili za položenoga ispita zrelosti nastaviti teološke nauke na sveučilištu (dar-ul-funun, dini šube) u Carigradu ili Kahiri.

Onaj, koji želi ovu štipendiju dobiti, ima svoju molbenicu najzad do 5. jula o. g. predati kotarskom uredu u mjestu svoga boravišta (u Sarajevu vladinom povjereniku za zemaljski glavni grad).

Ovoj molbenici valja priložiti rodni list (izvadak iz popisa žiteljstva), posljednu školsku svjedodžbu, svjedodžbu uredovnog liječnika i obveznicu (reverz), da će se molitelj po svršenim gimnazijskim naukama posvetiti ulematskom staležu i u tu svrhu ili za svršene donje gimnazije stupiti u šerijatsku sudačku školu u Sarajevu, ili iza položenog ispita zrelosti nastaviti teološke nauke na sveučilištu (dar-ul-funun, dini šube) u Carigradu ili Kahiri, a u protivnom slučaju dobivenu štipendiju zemaljskoj vladi u cijelosti povratiti.

Obveznicu valja, da s moliteljem zajedno potpiše i njegov otac, odnosno od suda postavljeni stariatelj (tutor) a moraju ti potpisi biti po dvojici svjedoka ovjerovljeni.

Molbenice bez gore spomenutih isprava kao i one koje budu iza gore oznaćenog roka predane, ne će se u obzir uzeti.

Muslimanski soko u Mostaru. Zauzetnošću našeg sugragjanina g. Smailage Šarića i nekolicine prijatelja sokolstva, osnovao se je u Mostaru „Muslimanski Soko“, te je odmah prikupio veliki broj naših mladića, koji su se osobito marljivošću dali na vježbanje raznih sokolskih vježba tako, da su na 23. juna dali u bašči gostione „K zapapnom logorištu“ prvu javnu vježbu.

Uz vojnu muziku izvagjali su naši vrijedni sokolovi, a uz pohvalu i odobravanje brojno prisutnih gostiju: skupne vježbe, vježbe na spravama, vježbe na skoku, u vis, te vježbe na rućama, a na koncu je izvedena u slikovitom obliku piramida.

Naša se je mladež toga dana svojom izvedbom ponijela, te će, sigurni smo, latiti se i dalje još većom ljubavlju i žarom oko potpunog razvitka sokolske ideje, držeći se one: Jaćajuć i izgajajuć tijelo, jaćamo i uzdižemo i duh! Napred za sokolstvo!

Izložba rućnih radova i crtarija zanatlijske škole u Mostaru. Bogatu zbirku gjaćkih radova iz kovaćke, bravarske, limarske, tesarske, stolarske skupine pregledali smo, te smo se divili njezinoj preciznoj izradbi. Isto su tako posve lijepo izragjene i crtarije, koje iziskavaju osobite marljivosti i rada. Izložba je trajala samo dva dana 26. i 27. juna o. g., te je istu posjetilo mnogo našeg svijeta, a naša djeca — budući majstori — sa osobito susretljivošću doćekivali su posjetioce, te im pokazivali i tumaćili izragjene stvari.

Svaku hvalu zaslućuje direkcija i nastavnici ovoga zavoda, koji su doprinijeli, da je izložba u svakom pogledu vrlo lijepo uspjela.

Obraćamo paćnju na ovaj zavod roditeljima naše mladeži u Mostaru i okolici, da bi u što većem broju doveli svoju djecu u ovaj zavod, gdje će se naućiti valjanu zanatu.

Poloćiti ispit zrelosti« Na ovdašnjoj velikoj gimnaziji obdrćavao se ispit zrelosti, kojem su se podvrgli četvorica Muslimana, te isti poloćili. A to su: Alajbegović Ibrahim, Brkić Husein, oba iz Mostara, Kapetanović Mustajbeg iz Poćitelja i Metilj Alija-Mehmed iz Čapljinje.

Mi spomenutim od srca ćestitamo, tvrdo uvjereni, da će kao zreli i slobodni gragjani na svakom mjestu i koraku poraditi oko podizanja i unapregjivanja našeg milog naroda.

Odgoda ovogod. skupštine društva „Gajret“. Pošto su stigli od nekih pododbora društva „Gejret“ protesti, da nijesu po § 44. društvenih pravila primili na vrijeme pismenu obavijest o sazivu ovogod. glavne skupštine društva „Gajret“, glavni odbor uvaćivši te

proteste ugodio je ranije zakazani rok od 7. jula za 17. jula ov. god. Dakle ovogod. glavna skupština društva „Gajret” obdržavaće se 17. jula 1912. u 1 sat poslije podne u sporednim prostorijama Društvenog Doma u Sarajevu, sa istim dnevnim redom.

Time ispravljamo našu gornju vijest. (Op. ured.).

Štpendije za obrazovanje trgovaca. Trgovačka i obrtnička komora podijeliće za školsku godinu 1912/13. deset stipendija po 20 K mjesečno onim učenicima, koji žele pohagjati trgovačke ili trgovačke stručne škole.

Za tim će podijeliti trgovačka i obrtnička komora dvije stipendije za trgovačku ili eksportnu akademiju u Beču ili kome drugom mjestu u godini 1912/13. i to po 80 K mjesečno i 310 odnosno 330 K za školarinu, te prinos za učila u iznosu od 30 K.

Reflektanti na ove stipendije imaju svoje molbe podnijeti trgovačkoj i obrtničkoj komori najdulje do 1. septembra 1912. i priložiti im: a) domovnicu ili krsni list, b) svjedodžbu siromaštva.

Molitelji za trgovačku ili trgovačku siručnu školu imaju osim toga pridonijeti svjedodžbu da su s uspjehom svršili 4 razreda osnovne škole; molitelji za trgovačku akademiju, svjedodžbu da su svršili s uspjehom 4 razreda gimnazije, realke ili koju trgovačku stručnu školu; napokon molitelji za eksportnu akademiju imaju doprinijeti dokaz o položenom ispitu zrelosti na kojoj gimnaziji, realci i trgovačkoj akademiji.

Oni, koji kane moliti stipendiju da nastave započete nauke na kojoj od navedenih škola, treba da svojoj molbi prilože i svjedodžbu o dosadašnjem napretku u nauci.

Razno,

Znameniti dani u mjesecu junu.

2. Rijeka (Fiuma) postaje slobodnom lukom 1717. — Nikola grof Zrinski, ban, brat Petrov, rodio se u Čakovcu 1620.

4. Turci i Mlječići zajedno ulaze i zauzimlju Klis g. 1532.

7. Gaj otvara tiskarnu u Zagrebu 1837.

10. Kraljević Rudolf u Zagrebu g. 1888.

16. Posljedna predstava u starom kazalištu u Zagrebu 1895.

17. Ruska i Crnogorska vojska bombarduje Dubrovnik g. 1806.

19. Hasan paša zauzimlje na juriš Bihać 1592.

22. Mletački admiral Pietro Loredan osvaja Trogir 1422.

24. Grad Zadar podleže se Austriji g. 1797.

26. Otkrit Gundulićev spomenik u Dubrovniku g. 1893.

29. Bitka na Zrinskom polju kod Une 1689.

Novinarski kurs u Americi. U Americi je bogati novinar Pulicer u svom testamentu ostavio velike svote, da se na Kolumbija univerzitetu podigne četiri godišnji kurs za novinare. Ova je universa objavila svoj program. Nastava će otpočeti u septembru ove godine. Glavni zadatak nastave je, da se studentima dade opšte obrazovanje i specijalna tehnička uvježbanost tako, da budu potpunoma vješti novinarskom poslu. Megju predmetima, koji se predaju, nalaze se: istorija, filozofija, prirodne nauke, pravo i strani jezici. Uz to moraju studenti marljivo da čitaju savremene listove. — Da se studenti potpunoma usavrše u svom poslu, moraju, prije nego dobiju novinarsku diplomu, šest mjeseci raditi stvarno kao novinari. Redakcije su se izjavile, da će rado ovakove studente primiti na šest mjesečnu praksu.

Što sve kazuje pečat na listu. U novije vrijeme došli su u modu listovni pečati u privatnoj korespondenciji, naročito ženskoj. Na elegantnom ženskom piscem stolu danas ne smije više manjkati manje ili više skupocjena pečatna garnitura. Pečatnjak je lijepo brušen poludragulj kao n. pr. ametist, oniks, lapisla-ziuli itd. ili jednostavan monogram, mističan znak kome se pripisuje, da donosi sreću itd. Dama pravog ukusa upotrebljava samo jednu stanovitu boju pečata, za koju se jednom odlučila, ali u pariškom otmjenom društvu razvila se neka vrst cijelog „pečatnog govora”, koji iziskuje razne vrsti pečatne boje. Pozivnice za svadbu i objave zaruka pečate se kao snijeg bijelim pečatom, a žalobne objave, naravno crnim pečatom. Za običnu korespondenciju sa rođjacima upotrebljava „fashionabl” Parižanka smegji pečat izmiješan žućkastim mrljama. Za dopisivanje ljubavnika postoji već cijela skala pečata i pečatne boje, te svaka nuanca imade svoje posebno značenje. Muškarac, koji s dostojnim počitanjem piše odabranici svoga srca ali joj se još nije očitavao, rabi pečat boje tamnog rubina. Naslovnica se prema tome može ravnati i znade, što ima očekivati. Odgovori li mu pisamcem, koje je zapečaćeno pečatom smaragdovske boje, tad znade, da će biti uslišan. Dobije li pako pismo s ljubičastim pečatom, onda znade da dotična prema njemu goji prijateljska čuvstva, ali da o ljubavi ni nema govora. Tamno modri pečat znači odklon, hladnoću, ružičasti srdačnu sklonost, blijedo-zeleni pečat znači spočitavanje i brigu, žuti ljubomor i srčbu, jasno-modri prijateljsku sklonost, narančasti strastvenu ljubav, a sivkasti prazan žep! Ovaj zadnji malo tko upotrebljava, ma i kako mu prazan bio žep, jer znade, da nitko ne bi htio ni otvoriti pismo s takovim pečatom.

Trgovanje ljudskim glavama. General Nahuma, guverner dijela otoka Formose, koga ustupiše Rusi Japancima, pripovijedao je nekom američkom novinaru vrlo znamenite dogodjaje iz života divljačkih plemena, koji nastavaju na ovom otoku. Barbarsko stanje,

u kojim se ovi ljudi još nalaze, dolazi do izražaja u užasnom običaju, da svim svojim neprijateljima i strancima odrube glave. Među ovim divljacima najdivljije je pleme Astaji-Jam, koje broji 30.000 muškaraca, a stanuje na sjevernom dijelu Formose. Nijedan dječak nije primljen u ratničku kastu, ako nije posmicao stanoviti broj ljudskih glava. U jesen upriličuju se formalni lovovi za ljudskim glavama u krajevima, gdje stanuju druga plemena. Odsječene glave po više stotina, tada su donesene kući i uz svečane ceremonije položene na daske ili kamenje. No Ijudodžeri nisu. U tome se razlikuju od divljih Novo-gvinejaca i stanovnika ostalih otoka. S lubanjama oni trguju. Ubijeni medvjed ili bivol plaća se sa pet do deset ljubanja itd, već prema vrijednosti robe.

Izračunavanje kubičnog sadržaja pravilnih tjelesa.

Kubični sadržaj grede, koja je četverostrana, te su joj stranice posvema jednake, lako je kubični sadržaj izračunati. Izmjeri se jedna strana debljine, te se pomnoži sama sobom a ovo se pomnoži sa duljinom i eto nam izračunata kubičnog Sadržaja. Kod drugih oblika je malo teže. Ako je podica jednog tijela istostraničan trokut, onda moramo da nagjemo površinu toga trokuta i pomnožimo to zduljinom (visinom) i eto nam kubičnog sadržaja. Mi ne znamo, kolika je visina trokuta i sad moramo to da pronagjemo. Visinu istostranična trokuta pronaćićemo, ako duljinu jedne stranice pomnožimo sa 0.28868 i tad ćemo dobiti visinu; sad nam je lahak daljni posao. Ako je za osnovicu jednog pravilnog tijela peterokut i tad ćemo visinu jednog trokuta u peterokutu pronaći, ako osnovicu (jednu stranicu) pomnožimo sa 0.68819. Isto tako i kod pravilna šestarokuta, ako duljinu stranice pomnožimo sa 0.86603, a kod pravilna sedmerokuta, stranicu sa 1.08326, osmerokuta sa 1.20711, kod deveterokuta sa 1.37374, a kod deseterokuta stranicu sa 1.53884, danaesterokuta sa 1.86603, i eto nam visine dotičnih trokuta i sad nam je lahko površinu toga lika pronaći a poslije toga i kubični sadržaj.

Spomenik Kolumbu u Waschingtonu. Ovih dana su u Waschingtonu otkrili veličanstven spomenik obretniku novoga svijeta Hristoforu Kolumbu. Sakupila se toga dana sa sviju strana Amerike sva sila svijeta, a samom otkriću prisustvovao je predsjednik Saveznih zemalja sjeverne Američke Taft. Spomenik sačinjava zdenac, gdje se na stražnjoj strani podiže veliki stup, na kome sjede četiri velika orla. Oni drže u kljunovima zemaljsku kruglju, na kojoj je zapadna hemisfera izragjena u obliku reliefa. U zdenac strši prednji dio broda, na kome sjedi Kolumbo. Njegov lik je izradio poznati kipar Lorado Taft, nećak predsjednika Saveznih država.

Koiko se gdje potroši kave? Premda su cijene kavi u ovo nazad 30 godina znatno poskočile, ipak se s dana u dan sve veća količina troši. Brazilijanci

za potrošak kave najveću korist vuku, jer tri četvrtine od cijele kavine produkcije daju brazilske države. Godišnji potrošak kave na čitavom svijetu iznosi do 21,197.000 metričkih centi ili 17,684.000 vreća. Na pojedine države otpada na: Sjevernu Ameriku 8,000.000 centi, Njemačku 3,650.000, Francusku 2,275.000, Austriju 1,100.000, Holandiju 760.000, Belgiju 625.000, Švedsku 670.000, Norvešku 270000, Dansku 295.000, Italiju 456.000, Rusiju 480.000, Švicarsku 212.000, Englesku 266.000, Španiju 248.000, Portugal 70.000, Tursku 290.000, Grčku 35.000, Rumunjsku 52.900, Bugarsku 30.000, Srbiju 18.000, Egipat i sjev. Afriku 190.000, Kap 325.000, Indiju 100.000, Kanadu 110.000, Pacifik i Kaliforniju 300.000, La Platu 370.000 i Australiju 100.000 metrički centi.

Kako se čuva carsko blago. Blago ruske carske obitelji, koje je najvrijednije i najveće na čitavom svijetu, čuva se u jednoj tvrgjavi, koju čuva 180 neaktivnih oficira. Ovi su veoma dobro plaćeni, a prije nego što budu primljeni, moraju biti skroz neporočnog ponašanja, i ne smiju biti odani nikakvoj strasti ni previše uživanjima. Jedan dio carskog ruskog blaga čuva se u londonskim i pariškim bankama. Blago talijanske kraljevske kuće sakrto je u jednoj malo vrgjavi, te je smješteno u izbama. Tvrgjava je sagrađena na jednom otoku u sredini rijeke Tibera Tako je odjeljeno od kopna i čuva se jakim vojničkim odjelom, te je nepristupačno najrafiniranijim lopovima.

Za 16 i pol minuta oko svijeta. Ovih dana postignut je rekord u brzini. Za 16 i pol minuta obišla je oko svijeta brzojavka. Newyorški list „Times“ poslao je brzojav slijedećeg sadržaja: „Pošaljite ovaj brzojav oko svijeta. „Times“ u New-Yorku.“ ' Tačno u 7 sati na večer predata je brzojavka na centralnom brzojavnom uredu u New-Yorku, a u 7 sati 16 minuta i 30 sekunada već je stigla natrag, prevalivši u svemu 28.613 geografskih milja.

Umro najveći savremeni rumunjski spisatelj. Daleko od svoje domovine — u Berlinu — umro je ovih dana najveći savremeni rumunjski spisatelj i naiuspjehliji dramatičar, što ga je Rumunjska ikada imala: Joan L. Caragiale, u 60 godini. Pokojnik je već dugi niz godina stalno boravio u Berlinu. Smrt njegova težak je udarac za rumunjski duševni život i taj gubitak osjećaju i najširi slojevi rumunjskog naroda. Caragiale je znao kao nitko drugi shvaćati prave rumunjske tipove i životne odnošaje, te ih prikazivati velikom stvaralačkom snagom. Njegovi igrokazi: »Scriso area pierduta“ („Izgnubljeno pismo“), te „O noapte furtunoasa“ („Burna noć“) klasički su repertoire rumunjskoga kazališta. Caragiale istaknuo se i kao novelist i feljtonista te je napisao i potresnu tragediju „Napastea“ („Usud“). Njegove novele i skizze prevedene su na više jezika, a zastupane su i u njemač

koj reklamnoj univerzalnoj biblioteci. Caragiale pošao je iz Bharlottenburga, gdje je boravio sa svojom suprugom, u Berlin i tamo mu je pukla jedna žila. Njegovi su smrtni ostanci odpremljeni u Bukarešt, gdje će biti sahranjeni na državni trošak.

Ostavština ad „calendas graecas“. Upravni odbor grada Berlina ima da se pozabavi zamršenim računanjem i pitanjem: Kad će glavica od 2000 maraka sa kamatima toliko narasti, koliko iznosi dug grada Berlina. Radi se naime o oporuci majora izvan službe i tajnog savjetnika Juliana Eisnera pl. Cyronova, koji je u svojoj oporuci ostavio gradu Berlinu 2000 maraka uz ove odredbe: Kapital se imade koristonosno uložiti i posebno upravljati. Kamati se imadu tako dugo priklapati glavnici, dok glavica ne dosegne visinu gradskog duga. Kad se to zbude, onda se polovica godišnjih kamata smije trošiti, a polovica dalje priklapati glavnici. Mimogred spominjemo, da je dug grada Berlina g. 1908 iznašao 369,798.900 maraka, te je od onda narastao do 600 milijuna maraka. Prema tome ni jedan od današnjih berlinskih savremenika ne će dočekati dan, kad će dug grada Berlina biti pokrit tom „velikodušnom“ ostavštinom.

Muž i žena. Žena, ako je ružna, onda mužu nije mila, ako je lijepa, onda se svigja i drugima; ako je bogata, onda je muž siromašan; ako je ona siromašna, onda je teško hraniti; ako je mudra, onda hoće ona da vlada; ako je luda, onda ne umije da sluša.

Ima neka vrst žena, koje se srde, kad im kažeš: a Vas ljubim; a srde se pako i onda, kad im to ne kažeš. Brak je ljubavi to, što vjetar vatri, ako je većma ne raspiri, on je ugasi.

Ljubav ili ne prašta ništa, ili prašta sve. Žene se megju sobom mrze, ali ipak jedna drugu brane.

Vražja lagja. Najstarija i najčudnovatija lagja, koja sada plovi morima za cijelo je, kako newyorški listovi pišu, lagja, koja se baš sada nalazi na putu onamo. Radi se o staroj lagji „Success“, na kojoj je engleska vlada kroz 15 godina prevažala razbojnice iz Engleske u australske kolonije. Mornari zovu lagju „vražja“ ili „paklena“. „Success“ je isprva gragjena kao oboružana lagja za vožnje u Indiju, a u god. 1853. kupljena od engleske vlade. Vladi je služila, kako smo gore rekli, za prevažanje kažnjenika i robijaša, dok nije nakon ukinuća deportacije potopljena u luci od Sydneya, da se tako izbriše trag ovoj lagji punoj neljudskih okrutnosti prema osugjenima. Poslije je lagja opet dignuta te kao zanimiv objekat prevežena u Englesku, gdje je još više od 1 milijuna ljudi razgledalo. Čemu sada plovi put Amerike, to se ne veli.

Extravagantna miijunarka. Najextravagantnija žena u Newyorku sada je za cijelo Mrs. Julia Lawrence. Do svoje 50. godine živila je u čednim prilikama.

Nedavno je od neke udaljene rogakinja, o kojoj nije imala ni pojma, baštinila veliku svotu od 160 milijona kruna. Jednim mahom bila je druga. Kupila si krasnu palaču u jednoj otmenoj četvrti, i oko nje dala podići krasan park. Za isti kupila je najskupocjenije drveće i bilje. Kao velika obožavateljica biblije dala je dopremiti — s Libanona nekoliko originalnih cedrovina te je u svom parku zasadila poseban vrt Salemonov. Kao služinčad namjestila je u svojoj kući tek — propale aristokrate, koje je u Americi lahko našla, tim što nije gledala na svotu, koju je plaćala. Njezina kuharica potiče od prastare franceske porodice, dok je njezin kočijaš pravi pravcati — markiz. Njezin frizer bio je jedan njemački barun, dok je prostije poslove u kuhinji obavljala jedna talijanska markiza. Držala si je posebnoga slikara, koji ju je morao u svim mogućim pozama slikati, dok je njezin kućni pjesnik morao svim njezinim časovitim raspoloženjima dati oduška u posebnim pjesmama. Sve to stajalo je silu novaca, tako, da su se napokon morala djeca kod suda potužiti i tražiti da im se majka stavi pod kuratel. Gospogja Lawrence namjerama je ništa manje nego u svom parku podići posebnu kazalištnu zgradu. Pred sudom potužila se gospogja Lawrence na svoju djecu, jer im ona ne dozvoljavaju ni najnezatniju zabavu. Ali sve to nije pomoglo, jer je sud uvidio, da je gospogja notorna razsipnica, pa je sud predao upravu imetka najstarijem sinu, koga je majka prije ne dugoga vremena bila odbacila, jer se zaručio s jednom plesačicom na užetu.

Muslimanski konvikt Mujage Komadine.

Početkom nove školske godine otvoriće naš vevrijedni gradonačelnik g. Mujaga Komadina — naš dobrotvor — za muslimansku sirotinju konvikt, gdje će naša uzdanica, koja je željna nauke, a nema sredstava, naći utočišta, te se izobrazivati u srednjim zavodima i medresama, koje se nalaze u Mostaru. O ovom hvalevrijednom podhvat u progovorili smo u prošlom broju, te nam za danas ne preostaje, nego da na ovom mjestu donesemo „Kućni red“, koji je sastavljen i odobren u gornju svrhu. Iz ovog pravilnika potpunoma se razabire, što nas jako i veseli, očuvanje u vjeri i moralu. Pitomac mora svijeh pet vakata dnevno klanjati, ne smije psovati, alkoholnih pića ni u konviktu ni izvan njega uživati. Red u konviktu, prema ustanovljenom rasporedu mora biti potpunoma uzoran i uredan, odgovarajući prema našim prilikama i današnjem vremenu.

Da se i naši cijenjeni čitatelji upoznadu tim „Kućnim redom“ donosimo ga u cijelosti.

Evo ga:

KUĆNI RED

Konvikta Mujage Komadine u Mostaru za siromašne muslimanske učenike vjerske škole do Idžazeta (Medrese), gimnazije i trgovačke škole u Mostaru.

Osnovatelj, vlasnik i vrhovni upravitelj konvikta,

§ 1.

Konvikt osnuje i o svom trošku uzdržava Mujaga Komadina iz Mostara, te je ovaj neograničeni vlasnik i gospodar, kao i vrhovni upravitelj i nadzorNIK konvikta.

Zemaljskoj vladi stoji pravo, da se preko svojih organa može shodnim načinom osvjedočiti o prilikama, koje vladaju u zavodu i potražiti potrebna obavještenja od njegove uprave.

Primanje i isključenje pitomaca.

§ 2.

Vlasnik samostalao odlučuje o primanju ili neprimanju, kao i o isključenju pitomaca.

Pitomci, njihova obskrba i njihov kućni odgoj,

§ 3.

U konvikt će se primati oko četrdeset siromašnih muslimanskih učenika iz Bosne i Hercegovine, koji pohagjaju vjersku školu do Idžazeta (Medresa), gimnaziju i trgovačku školu u Mostaru, koji će u njemu, imati besplatno cjelokupnu opskrbu kao hranu, stanovanje, poslugu, rasvjetu, ogrijev, pranje rublja, liječenje, i t. d. osim odjeće i obuće i koji će se u njemu kućno odgajati u pravom vjerskom islamskom duhu.

Odjeća i obuća,

§ 4.

Pitomci moraju iz svojih sredstava nabaviti odjeću i obuću..

U izvanrednim slučajevima osobitog siromaštva mogu pitomci imati odjeću i obuću besplatno.

Vjerske i moralne dužnosti pitomaca, kazne.

§ 5.

Pitomci moraju bezuvjetno pokoravati se vjerskim propisima i vladati se moralno u svakom pogledu uzorno, a u svojim naukama napredovati uspješno.

Imenito su dužni:

- a) da klanjaju pet vakta namaza u konviktu,
- b) da klanjaju Džumu i bajram namaz u gjamiji,
- c) da poste ramazan.

Ko propusti makar i jedan vakat namaza klanjati, bilo ma iz kojeg uzroka osim iz razloga predvigjenih u Šerijatu, kaznit će se prvi put opomenom, drugi put ukorom, treći put isključenjem.

Na isti se način kazni i psovanje vjerskih svetinja.

Pitomce, koji kroz dulje vremena pokazuju hr-gjav uspjeh u svojim naukama, isključuje vlasnik po svojoj uvigjavnosti.

Najstrože će se kazniti i psovanje, porugljivanje i uvreda drugova.

Alkoholna pića.

§ 6.

Zabranjeno je pitomcima u konviktu i van konvikta piti alkoholna pića i za školskih dana i za ferija.

Politika, narodnost.

§ 7.

Zabranjeno je pitomcima baviti se politikom, učestvovati političkim manifestacijama ili demonstracijama, kao i nazivati se Srbima ili Hrvatima, dok su konviktaši.

Upravitelj.

§ 8.

Upravitelja konvikta postavlja vlasnik, a dužnost je upravitelja, da se brine o tome, da u konviktu vlada u svakom pogledu uzoran red, uzorna čistoća, da se u opće u njemu postupa po zdravstvenim propisima, da se pravila kućnog reda tačno vrše, te da kazni pitomce, koji se u ta pravila ogriješe.

Upravitelj je dužan da češće izvješćuje vlasnika o napretku i vladanju pitomaca u opšte.

Upravitelj kazni pitomce opomenom, ukorom zatvorom i postom.

O promjenama u osobi upravitelja ima se svaki put obavijestiti oblast.

Pomoćnik,

§ 9.

Upravitelju potpomaže jedan pomoćnik, a takovim postavlja upravitelj jednoga gjaka iz višeg razreda, koji se odlikuje uzornim ponašanjem i dobrim učenjem. Ovoga je dužnost, da pazi na red svojih drugova te da sve, što se dogodi megju gjacima, javlja upravitelju. Pomoćnik zamjenjuje upravitelja kad je ovaj odsutan.

Muidi.

§ 10.

Osim pomoćnika postavlja upravitelj još dva muida (korepetitora) od vrijednih gjaka viših razreda, a njihova je dužnost, da se brinu za napredak pitomaca u školi, da poučavaju mlagie, koji im se povjeravaju i da pomažu pri nadziranju i izvršivanju odredaba kućnog reda i dnevnog rasporeda. Oni će ujedno se brinuti za red u sobi za spavanje, u kojoj će i oni pored ostalih imati svoj krevet. Po potrebi može se još koji gjak postaviti muidom.

Vjerska nauka.

§ 11.

Pitomci su dužni, da redovno dolaze na vjersku nauku, koja će im se držati svakog petka u konviktu 2--4 sata po podne.

Red i raspored.

§ 12.

U konviktu pitomci moraju da se vladaju po dnevnom rasporedu, koji će im svaki dan na izvjesno

vrijeme biti odregjen (ljetni, zimni, ramazanski). Kada se pitomci pozivaju, davat će se znak električnim signalom i pitomci moraju ići onamo, kuda ih upućuje raspored toga dana. Ustajati i lijegati, uzimati abdest, ići na klanjanje, na doručak na ručak i večeru, polaziti u školu moraju na znak električnog signala.

Svako odsudstvo mora se unaprijed objaviti upravitelju.

Zajedničko učenje.

§ 13.

Zajedničko učenje odregjeno je u Dershani (sobi za korepeticiju) za sve gjake. Za vrijeme učenja mora biti u Dershani potpuni mir, ne smije se razgovarati niti lupati knjigama ili drugim stvarima.

Soba za spavanje.

§ 14.

U sobi za spavanje ima svaki pitomac svoj krevet, koji mu upravitelj odredi i svaki je dužan svoj krevet u jutro urediti.

Odjeća, obuća i knjige

§ 15.

Svaki je pitomac dužan svoju odjeću i obuću držati u redu i čisto. Haijine, koje pitomac nosi, moraju biti očišćene i složene. Knjige i druge školske stvari, kada se ne upotrebljavaju, moraju biti na svom odregjenom mjestu.

Tugje haljine i stvari uzimati bez znanja vlasnika je zabranjeno.

Rublje i banja.

§ 16.

Pitomci se presvlače svakog petka. Rublje (čamašir) svakoga pitomca mora biti označeno brojevima. Jedan je gjak odregjen da kupi nečisto rublje i da ga daje na pranje. Ako se kod vraćanja rublja opazi, da što god manjka, treba to odmah prijaviti. U banji se pitomci po potrebi kupaju, a redovno najmanje svaki mjesec jedan put.

Namještaj i čistoća konvikta.

§ 17.

Pitomci moraju na to paziti, da se namještaj u konviktu ne kvari i da se drži u najvećoj čistoći. Na pod se ne smije pljuvati, ne smije se lupati vratima, niti galamiti po sobama i hodnicima.

Soba za bolesnike.

§ 18.

Za bolesnike je odregjena posebna soba, u kojoj bolesnik može ležati samo kratko vrijeme i to kako odluči liječnik. Po odluci liječnika odprema se bolesnik u bolnicu. Trošak za liječenje u bolnici ne nosi vlasnik.

Udaljenje iz konvikta.

§ 19.

Udaljiti se iz konvikta slobodno je samo uz dozvolu upravitelja ili njegovoga zamjenika. Obnoć izlaziti iz konvikta nije dozvoljeno.

Odmor. § 20.

Za vrijeme odmora dozvoljeno je pitomcima, da se zabavljaju u avliji ili pred zgradom konvikta.

Kuhar (aščija).

§ 21.

Kuhar dogotovljuje jelo po odredbi upravitelja.

Sluga. § 22.

Sluga vrši kućnu službu prema propisima kućnog reda i rasporeda.

Na koncu pripominjemo, da bi dobro bilo, da bi naši cijenjeni čitatelji, koji bi u svom mjestu našli kakovo siromašno, a čestito i talentirano dijete, koje je svršilo četiri razreda osnovne škole, da bi ga uputili na našega dobrotvora g. Mujugu Komadinu, koji će ga, sigurni smo, primiti i dati mu prilike, da se dalje naobrazi. U prvom redu morali bi se za ovo zauzeti naši čestiti i vrijedni učitelji, a onda mualimi, te vakufska povjerenstva, koja moraju da bdiju nad napretkom našeg muslimanskog milleta.

Dakle na posao za naše opće dobro, koje nam ga pruža svojim konviktom g. Mujaga Komadina.

ŠALA.

Skromne želje.

Sjedio Nasrudin ef. gladan kod kuće pa udario razmišljati i sam u sebi govoriti:

„Da imam dvadesetak groša, sad bih otiš'o u čaršiju i kupio mesa. Kad bih još imao kotao, a drva bih uzajmio u komšije, odmah bih naložio vatru i nastavio meso, a onda eto dobra čevapa, eto slatke čorbe“.

U to neko pokuca na vrata. Kad hodža otvori, unutra upade dijete siromaha komšije, držeći čašu u ruci.

„Što hoćeš?“ upita ga hodža. „Bolesna mi mati“ veli dijete; pa joj na um palo mesne čorbe; molim te, da mi malo daš!“

„Vidi ti, što je ovaj sviet!“ planu hodža ljutit sam sebi. „Ja istom nešto namislio, a oni već nanjušili miris?“

Zajam.

Došao jedan komšija Nasrudin efendiji, pa ga zamoli, da mu da u zajam sto groša i da mu dađe četiri mjeseca vremena, da mu novac vrati. Na to će hodža :

„Novaca nemam, a vremena mogu ti dati, ako hoćeš i osam mjeseci”.

Šilo za ognjilo.

Išao Nasrudin ef u varoš i vodio za sobom magarca. Kako je bio ljetni dan i jaka žega, hodža prebaci svoj kaftan preko magarca i pogje dalje. Ali u putu neko se našali, pa mu ukrade kaftan s magarca. Kad se hodža obazre i vidi, da nema haljine, povika magarcu:

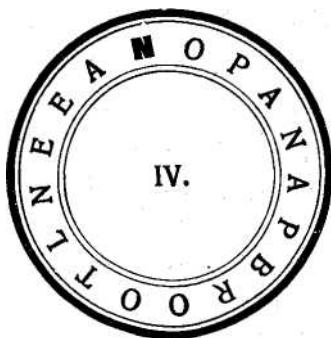
„Gdje je kaftan?”

Magarac šuti.

„E dobro, reći će hodža ljut, pa skine samar s magarca i metnuvši ga sebi na legja, doda: „Kad mi dađeš moju haljinu, onda ću ti povratiti samar”.

Zagonetka u kvadratu.

a	a	e	e	vesela igra
k	l	l	m	muško ime muslimansko
o	o	o	o	dio tijela čovječijega
o	r	r	gj	ptica

Zagonetan**novac.****Rebus.**

Polis, polis, polis.

Složio: Salihamidžić.

Prometaljka.

Složio: O. A. Balić.

Ime kršćans.	a	a	a	m	i	e	i	n
[me muslim.	l	r	a	r				
Grad u Italiji	i	g	v	s	b			
Plan. u Bosni	i	i	i	r				
Drž. u Evropi	v	e	š	l	r	n		
Drvo	m	p	d	t				
Grad u Rusiji	a	a	s	h	a	o	n	s
Grad u Bosni	a	o	v	m	t	a	i	l

Početna slova, dobro poredane zagonetke — čitana odozgo dolje — daju ime glasovite ličnosti iz hrvatske prošlosti.

Narodne zagonetke.

Prikupio: Avdija.

1. Ide šumom ne šuška, ide vodom ne šapka.
2. Dvije koze, jedan vrat i onaj jedan prerezat.
3. U naše mace oka na repu.
4. Sama sebe jede.
5. Slama izgori, a pojata ne može.
6. Čuješ ga, ne vidiš ga.

Poruke i odgovori uredništva.

A. R. Donijeli smo, kako vidite, vašu jednu stvar, a drugo i uz najbolju volju ne možemo. Pokušajte malo što više, ali samo lijepo i razborito, jer bolje se je i malo više namučiti, pa da vrijedi, nego nešto na brzu ruku napisati bez ikakve vrijednosti. Time se samo uzaludno vrijeme troši. M. selam.

M. O. u V. Primili smo tvoje dvije pjesmice. Vidi se, da su početničke, ali pošto se ipak vidi, da imaš pjesničke žice, to ne moj klonuti, što ih ne iznesosmo u našem listu, čitaj što više veće pjesnike i radi, pa će biti s vremenom uspjeha. M. selam.

A. S. Eto vidite, da smo jednu stvar donijeli, a za drugo vrijedi i za vas kao što gore rekosmo. M. selam.

M. Č. Č. Šta je s Tobom? Za što se ne javljaš? Il boluješ ili ašikuješ — ali u obadva slučaja trebao bi se javiti, jer obećanje teško dugovanje. Svakako očekujemo od Tebe što skorije kakovu oveću radnju. Prijateljski selam.

J. T. u G. Po mogućnosti donijeti ćemo nešto. Samo bi trebali malo više pažnje posvećivati svojim radovima, a osobito, da se u njima odražuje narodni govor, jer svaki za narod i radimo. Sad bar imate prilike, pa to izgladite i s takvom nas se radnjom sjetite. M. selam.

H. M. u T. Vrlo nas čudi, zašto ste zaboravili na naš „Biser”. Mislamo, da će te svoje izvršiti. M selam.

Potpuni pregled željezničkih pruga i troškova gradnje

I. Po programu obiju vlada monarhije (dotično ministra dra Bilinskoga).

	I. gradjevna perioda.	II. gradjevna perioda.
1. Tuzla—Brčko—Bjelina (normalno) 101 km = K 25,500.000		
2. Bihać—Novi 67 km = K 20,500.000		
3. Banjaluka—Jajce..... 71 km = K 36,300.000		
4. Šamac—Brčko. _____		35 km = K 7,000.900
5. B. Gradiška—Banjaluka.		
6. Bugojno—Aržano (uskotračno) . 85 km = K 34,000.000		
7. Doboj—Šamac (normalno) . . . 61 km = K 20,000.000		
8. Doboj—Sarajevo (normalizovanje) 186 km = K 66,000.000		
9. Tuzla—Kladan—Sarajevo (normalizovanje)		130 km = K 60,000.000
10. Sarajevo—Fojnica—Prozor—Ratna (normalno)		85 km = K 30,000.000
11. Jajce—Rama—Mostar (normalno) 166 km = K 75,000.000		
12. Tuzla—Doboj 60 km (normalizovanje)		
13. Mostar—Klek 166 km (normalizovanje i novogradnja)		

A. ukupno po programu ministra u I. periodu 737 km K 277,400.000. U II. periodu 250 km K 97,000.000. Ukupno po programu ministra u I. i II. periodu 987 km K 374,000.000. Pruge 5, 12 i 13 nisu u toj svoti sadržane a stajat će ukupno K 100,000.000. Dakle ukupno K 474,000.000.

II. Po programu saborske zajednice.

	I. gradj. perioda	II. gradj. per.	III. gradj. per.
1. Tuzla—Brčko—Bjelina (normalno) 101 km = K 25,500.000			Dopunjak po zem. savjetu
2. Bihać—Novi (normalno) 67 km = K 20,500.000			
3. Banjaluka—Jajce (normalno) 71 km = K 36,400.000			
4. Šamac—Brčko (normalno) 35 km = K 7,000.000			
5. B. Gradiška—Banjaluka (normalno) 48 km = K 10,000.000			
6. Bugojno—Aržano (uskotračno) 85 km . . . = K 34,000.000			
7. Doboj—Šamac (normalno) 61 km..... = K 20,000.000			
8. Doboj—Sarajevo (normalno)			
9. Tuzla—Kladanj—Sarajevo (norm.) 130 km . = K 60,000.000			
10. Sarajevo—Fojnica—Prozor—Rama (normalno) 85 km. = K 30,000.000			
11. Jajce—Rama—Mostar (normalno) 166 km = K 75,000.000			
12. Tuzla—Doboj (normalizovanje) 80 km = K 15,000.000			
13. Mostar—Klek (normalizovanje dotično novogradnja) 166 km..... — K 75,000.000			

B. ukupno po programu saborske zajednice

u I. periodu 705 km = K 281,400.000
u II. periodu 96 km = K 27,000.000
ukupno kilometara 801 = K 308,400.000

C. Dopunjak po zemaljskom savjetu kilometara 294 = K 100,000.000

Razlika među dužinama po programu A i B jest 186 km t. j. pruga Doboj—Sarajevo a u iznosima K 60,000.000 a povrh toga pruge 5, 12 i 13 po programu C sa ukupno 294 km.

Ukupni trošak pruga po programu saborske zajednice, dotično zemaljskog savjeta nakon potpune izgradnje bio bi 408,400.000 kruna.

Pošto se ovih dana pretresalo pitanje o gradnji željeznica u našoj domovini — to evo donesemo taj potpuni pregled, budućih pruga, da bi se i naša gospoda čitatelji što više -uputili u našu buduću željezničku mrežu naše domovine. (Op. uredn.).